

Vojtěch Novotný

Martyr Christi

P. Adolf Kajpr SJ
(1902–1959)

Martyr Christi

P. Adolf Kajpr SJ (1902–1959)

Vojtěch Novotný

Recenzovali:

doc. PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

PhDr. Jan Stříbrný

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2020

Redakce Marie Hamšíková

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2020

© Vojtěch Novotný, 2020

ISBN 978-80-246-4645-9

ISBN 978-80-246-4706-7 (online : pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Úvod	9
První životní etapa (1902–1937)	15
Narození a rodina	15
Vychovatelé	16
Ve škole a v učení	17
Vojenská služba	19
Arcibiskupské gymnázium	20
Rozhodnutí pro Tovaryšstvo Ježíšovo	21
Noviciát	23
Maturita	24
Sliby	24
Studium filosofie	25
Studium teologie	27
Kněžské svěcení	29
Primice	30
Závěr studia	30
Třetí probace	32
Svatí rostou ve zkažené době	34
Veřejné působení (1937–1941)	35
Domov u sv. Ignáce	35
Řeholník	35
Studium sociologie	36
Výuka filosofie	38
Pastorace	39
Kázání	40
Mariánské družiny	41
Sdružení katolické mládeže	42
Tiskový apoštolát	43

<i>Posel Božského Srdce Páně</i>	44
<i>Obrození</i>	46
<i>Dorost</i>	46
Č. 45/1939 a 46/1939	48
První střet s gestapem	49
Odboj	51
Další střet s gestapem	52
<i>Nové směry</i>	53
Příčiny zatčení (1941)	55
Dobrá věc vyžaduje oběti	55
Vlastní příčina: služba slova	56
Christocentrické pojetí skutečnosti	57
Nadstranická politika	59
Kritika liberalismu	60
Kritika rasismu a antisemitismu	62
Kritika nacionalismu	63
Svědectví naděje	64
Statečnost a mučednictví	66
Svatováclavská tradice	67
Vězeň nacistické diktatury (1941–1945)	75
Ve vězeních a koncentračních táborech	75
Zatčení a vyšetřování	75
Terezín	76
Transport	77
Mauthausen	78
Dachau	79
Osvobození, repatriace	87
Veřejné působení (1945–1950)	89
Návrat	89
Vyrovnaní se s válečnou zkušeností	91
Postoj k trestu smrti	93
Postoj k odsunu Němců	97
Postoj ke Slovensku	101
Řeholník	104
Mládež a studenti	106
Kolakovič a Rodina	107
Bohoslovci	110
Kněží, řeholníci	112
Dospělí laici	113
Kázání	115
Tiskový apoštolát	118
<i>Dorost</i>	119

<i>Katolík</i>	120
Pastorace	129
Nepřímá rezistence	131
Příčiny zatčení (1950)	133
Kde jste tak dlouho byli?	133
Informace StB	135
Souvislost s akcí K	137
Souvislost s Číhoští	140
Souvislost s bojem proti Vatikánu	142
Vlastní příčina: služba slova	145
Nadstranická politika	148
Christocentrické pojetí skutečnosti	158
Kritika ateistického humanismu	162
Křesťanský socialismus	166
Poměr katolíka ke státu a politice	173
Vězeň komunistické totality (1950–1959)	188
Zatčení	188
Vyšetřování	189
Trestní oznámení	192
Příprava procesu	194
Soudní přelíčení	198
Mediální kampaň, ohlasy v zahraničí	201
Pankrác	205
Mírov	207
Valdice	207
Leopoldov	208
Kontakty navenek	212
Působení mezi jezuity	215
Spirituál uvězněných, učitel	217
Smrt	220
Pohřeb	224
Exhumace, translace	225
Nová exhumace, uložení v kostele sv. Ignáce	226
Soudní rehabilitace	227
Pověst svatosti a mučednictví	231
Jak vypadal?	231
Jak byl vnímán?	231
Jaká pověst ho provází?	237
Zahájení beatifikačního procesu	243
Pisemné dílo	245
Úvod	245
Bibliografie	251

Seznam zkratek	272
Seznam literatury	274
Přílohy textové	303
Přílohy obrazové	509
Jmenný rejstřík	529

Úvod

1. Monografie *Martyr Christi* je životopisnou a v širším smyslu i historickou studií, jež je věnována katolickému knězi, jezuitovi, věhlasnému kazateli a redaktorovi Adolfu Kajprovi (1902–1959). Usiluje o co největší faktografickou úplnost a přesnost, a právě proto také vědomě sleduje i způsob, jímž Kajpr prožíval a promýšlel křesťanskou víru, která měla zásadní motivační vliv na jeho postoje a na věcnou náplň jeho skutků. To všechno se kniha snaží přiblížit. Spolu s tím pak přináší také doklady a svědectví o Kajprových životních peripetiích i o tom, jak byl vnímán svými souputníky, a o tom, jak se po jeho smrti zrodila a vyvíjela pověst o jeho svatosti a mučednictví.

Odtud struktura textu, který život Adolfa Kajpra představuje v sedmi krocích: dětství, dospívání a řádová formace (1902–1937), veřejné působení (1937–1941), příčiny zatčení (1941), vězeň nacistické diktatury (1941–1945), veřejné působení (1945–1950), příčiny zatčení (1950), vězeň a mučedník komunistické totality (1950–1959). Ty doplňuje stručná informace týkající se pověsti o Kajprově svatosti a mučednictví i prezentace a soupis jeho písemného díla. Přílohy tvoří co nejuplněnější přepis dokumentů, které zásadním způsobem dokládají Kajprův životní běh, poskytují jeho autobiografická ohlédnutí nebo svědectví druhých osob o tom, co s ním prožily, jak si ho pamatovaly a jaký k němu měly vztah. Nechybí obvyklý seznam zkratk, pramenů a literatury ani jmenný rejstřík.

Materiálním základem práce je monografie *Maximální křesťanství: Adolf Kajpr SĚ a list Katolík*.¹ Nutno ovšem ihned dodat, že byla zásad-

---

1 Novotný, Vojtěch. *Maximální křesťanství: Adolf Kajpr SĚ a list Katolík*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012.

ně přepracována, takže z jejího původního znění zbývají jen fragmenty. V každém kroku byla prověřena a doplněna studiem archivních pramenů, tisku, memoárů a sekundární literatury. Zužitkovány byly rovněž výsledky nových studií a edicí. Mnohem větší důraz byl položen na poznání příčin Kajprova dvojího zatčení, jimž jsou proto věnovány samostatné kapitoly. Zcela nová je také kapitola o *fama sanctitatis a fama martyrii*. Soupis Kajprových publikací byl doplněn, i tak ale zůstává neúplný, protože řadu textů nesignoval nebo se schoval za redakci periodika. Rovněž přílohy jsou rozhojny. Nebyly naproti tomu převzaty kapitoly, jež představily list *Katolík*, ani jeho bibliografie: to vše je dohledatelné pouze v knize *Maximální křesťanství*.

2. Ponecháme-li stranou vzpomínkové texty a zmínky, které jsou citovány v přílohách lze stav bádání o životě a díle Adolfa Kajpra popsat takto:

První úplnou biografii sestavil řádový životopisec Bernard Pitrun SJ, který byl současně i sám pamětníkem. Text *Žrnka z Kajprový mlýnice* se dochoval v několika postupně rozvíjených verzích: krátký rukopis, strojepisná verze I z doby mezi lety 1963 a 1968, verze II z doby mezi lety 1965 a 1968, verze III z doby po roce 1969 a verze IV z doby po roce 1978 (od verze III se liší rukopisnými úpravami a přílohami).² Nejde o životopis kritický. Autor se opřel o část řádových záznamů, o dostupnou sekundární literaturu, periodika, která Kajpr vedl, a vzpomínky pamětníků. K jeho práci je třeba přistupovat obezřetně. Nejcennější jsou pasáže, v nichž se přímo zrcadlí vzpomínky Adolfova bratra Josefa Kajpra, autora samého i dalších jezuitů. V této práci bude citována ucelená a přehledná verze III, výjimečně bude odkázáno na verze jiné, pokud přinášejí informace nebo formulace hodné pozornosti.

Je zřejmé, proč nebylo možné věnovat Kajprovi odbornou badatelskou pozornost před koncem roku 1990. Byl krátce zmiňován v pojednáních, jež byla věnována pronásledování katolické církve v českých zemích; nepřinesla sice podstatnější životopisná zjištění, nastínila však lépe okolnosti Kajprova odsouzení v roce 1950.³ Nejinak tomu bylo mezi

2 Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 5.

3 Srov. do r. 1990 vzniklé: Vaško, Václav. *Neumlčená: Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Sv. 1–2. Praha: Zvon, 1990, passim; Kaplan, Karel. Komunisté a církev – konflikt v polovině 1949: k třicátému výročí. *Studie* 1979, č. 62, s. 89–102; ID. Církev a stát 1948–56 v Československu. *Studie* 1982, č. 80, s. 149–168; ID. *Die politischen Prozesse in der Tschechoslowakei 1948–1954*. München: Oldenbourg, 1986; ID. *Staat und Kirche in der Tschechoslowakei: die kommunistische Kirchenpolitik in den Jahren 1948–1952*. München: Oldenbourg, 1990; ID. *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*. Brno: Doplněk, 1993.

roky 1990 a 2010, které přinesly zejména množství cenné memoárové literatury. Z ní nutno vyzvednout především tu, jež vznikla uvnitř Tovaryšstva Ježíšova.⁴ Odborné publikace však sledovaly spíše jen kontexty nebo drobné zmínky,⁵ s výjimkou stručného životopisu a hodnocení z pera Jana Jandourka, který rovněž připravil antologii jeho textů.⁶ Objevilo se také několik slovníkových hesel.⁷

Zlomovým okamžikem bylo 100. výročí Kajprova narození v roce 2002, jež přineslo různé připomínkové texty,⁸ zejména však seminář při příležitosti zahájení výstavy obrazů akademické malířky Zdenky Landové „P. Adolf Kajpr SJ: Pravda především. Výstava k 100. výročí nedožitého narození kněze, filosofa a novináře“ dne 17. 9. 2002 v Centrální katolické knihovně v Praze. Byly předneseny referáty *Strípky k portrétu Adolfa Kajpra – mláď, vězeň nacismu a komunismu* (Jan Stříbrný), *Lidský a duchovní portrét P. Adolfa Kajpra T. J.* (Pavel Ambros SJ), *Formace českých jezuitů v meziválečném období* (Michal Altrichter SJ), *Adolf Kajpr a Katolík* (Jaroslav Šebek). Následovala diskuse, v níž vystoupili zejména Antonín Bradna, Václav Vaško a Karel Skalický, a byly čteny příspěvky Jana Pavlíka SJ a Josefa Ondoka.⁹

- 4 Ty nejdůležitější jsou uloženy v memoárech P. Františka Mikuláška SJ a v knihách někdejšího jezuitského provinciála P. Jana Pavlíka SJ: Mikulášek, František. *Ža zdí a bez zdí: Vzpomínky známého jezuitu dlouho vězněného komunisty pro víru*. Praha: Řád, 1992; Pavlík, Jan. *Budou vás vydávat soudům*. Sv. 1. *Dějiny české T. J. provincie v době komunistického útlaku v letech 1950–1990*. Praha: Societas, 1995; ID. *Budou vás vydávat soudům*. Sv. 2. *Nekrology zemřelých členů české provincie T. J. v době rozptýlení v letech 1950–1990*. Praha: Societas, 1996; ID. *Vzpomínky na zemřelé jezuitu, narozené v Čechách, na Moravě a v moravském Slezsku od roku 1814*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011.
- 5 Srov. např. Vaško, Václav. *Dům na skále*. Sv. 1. *Církev zkoušená: 1945 – začátek 1950*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004; ID. *Dům na skále*. Sv. 2. *Církev bojující: 1950 – květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007; ID. *Dům na skále*. Sv. 3. *Církev vězněná: 1950–1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008; Vlček, Vojtěch. *Čeští mučedníci z doby komunismu. Teologické texty 2003*, č. 2, s. 55–60; ID. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004.
- 6 Jandourek, Jan. Proč jej připomínáme? In: Kajpr, Adolf. *Sovětské doby*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1993, s. 5–12; Jandourek, Jan. P. Adolf Kajpr S. J. (1902–1959). In: Karfíková, Lenka – Křížtan, Alois – Kuře, Josef (ed.). *„Život se tvoří z přítomné chvíle“: Česká katolická teologie po druhé světové válce*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998, s. 45–48.
- 7 Adolf Kajpr. In: *Slovník českých filozofů*. V Brně: Masarykova univerzita, 1998, s. 249; Adolf Kajpr. In: Tomeš, Josef (et al.). *Český biografický slovník 20. století*. Díl 2. K–P. Praha; Litomyšl: Paseka, 1999, s. 23; Kolářček, Josef. Kajpr, Adolf. In: O’Neill, Charles E. – Domínguez, Joaquín Ma. *Diccionario histórico de la Compañía de Jesús: biográfico-temático*. Sv. 3. Madrid: Universitas Pontificia Comillas, 2001, s. 2169.
- 8 100 let od narození P. A. Kajpra (5. 7. 1902 – 17. 9. 1959). Z archivů vybral a upravil P. O. *Bulletin Jezuité* 2002, roč. 11, č. 3, s. 4–12; Cuhra, Jaroslav. *Teolog, který se nestal vědcem: Adolf Kajpr (1902–1959)* (14. 12. 2002). Dostupné z: http://www.radiovaticana.cz/clanek_print.php?id=40 [2002–12–15].
- 9 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., *Jezuita Adolf Kajpr (1902–1959)*. Zde také přednášky Jana Stříbrného a Jaroslava Šebka.

Právě v souvislosti s touto událostí se začali Kajprovi věnovat dva historici, kteří se specializují na křesťanství ve 20. století: Jan Stříbrný, jenž prošel veřejné archivy a shromáždil vzpomínky pamětníků i dokumenty, které uchovávali, a Jaroslav Šebek. Výsledky jejich bádání i všech přednesených referátů shrnul později Pavel Ambros.¹⁰ Jaroslav Šebek pak rozvinul své studium postojů, které vyjadřoval Kajpr a další autoři na stránkách periodika *Katolík*.¹¹ Z dosavadního bádání pak vycházely i referáty *Malý velký muž Adolf Kajpr* (Jan Stříbrný) a *Adolf Kajpr a Katolík* (Jaroslav Šebek), jež byly předneseny v průběhu „Večera jezuita Adolfa Kajpra (1902–1959)“ k 50. výročí jeho úmrtí, který 17. září 2009 připravila Česká provincie Tovaryšstva a Česká křesťanská akademie.¹² V dalším roce obhájila studentka Zuzana Kopečná životopisnou bakalářskou práci.¹³

Procesu Augustin A. Machalka a spol., v němž byl Adolf Kajpr souzen, je věnována monografie Daniela Atanáze Mandzáka, který připravil rovněž zásadní komentovanou edici dokumentů, jež s procesem souvisí.¹⁴

Předělem v bádání o Adolfu Kajprovi je monografie Vojtěcha Novotného *Maximální křesťanství: Adolf Kajpr SJ a list Katolík* z roku 2012, jež zúročila nejenom všechny starší studie, ale i výzkum archivních pramenů. Na ni pak navázaly další texty téhož autora, ať již souhrnné nebo prohlubující nějaký aspekt Kajprova díla.¹⁵ Významná je rovněž publikace

- 10 Ambros, Pavel – Karczubová, Luisa. Adolf Kajpr SJ, újságíró, prédikátor, a szó szabadságának vértelen mártírja. In: *A reménység prófétái: közép- és kelet-európai hitvallók, vértanúk a XX. században*. Szerk. Illés Pál Attila. Esztergom: PPKE BTK Szlavisztika, 2008, s. 61–74; Ambros, Pavel. České martyrologium – Adolf Kajpr SJ, novinář a kazatel, mučedník svobody slova. In: ID. *Svoboda k alternativám: kontinuita a diskontinuita křesťanských tradic*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2009, s. 507–524.
- 11 Šebek, Jaroslav. Gesellschaft und Kirche in der Tschechoslowakei 1945–1948: Einschätzungen und Kommentare der Zeitschrift „Katolík“. In: Zückert, Martin – Hölzlwimmer, Laura (ed.). *Religion in den böhmischen Ländern 1938–1948: Diktatur, Krieg und Gesellschaftswandel als Herausforderungen für religiöses Leben und kirchliche Organisation*. München: Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 2007, s. 331–340.
- 12 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., přednášky Jana Stříbrného a Jaroslava Šebka; Stříbrný, Jan – Havlíček, Petr. Malý velký muž Adolf Kajpr. *Bulletin Jezuité* 2009, roč. 18, č. 4, s. 9–14; Šebek, Jaroslav. Adolf Kajpr a časopis Katolík. *Ibid.*, s. 15–20.
- 13 Kopečná, Zuzana. „Malý-velký muž“ Adolf Kajpr: výrazná osobnost českého katolicismu 20. století (bakalářská práce obhájená na TF JU v Českých Budějovicích). České Budějovice, 2010.
- 14 Mandzák, Daniel Atanáž. „Agent a špión Vatikánu“: Redemptorista Ján Ivan Mastiliak – slovenský účastník monsterprocesu proti A. A. Machalkovi a spol. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2008; ID (ed.). *Dokumenty k procesu s Augustinom A. Machalkom a spol.* Bratislava: Ústav pamäti národa, 2009.
- 15 Novotný, Vojtěch. Kajpr, Adolf. *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*. Nordhausen: Verlag Traugott Bautz, 2013, sv. 34, s. 651–653; ID. Zeuge Christi in der Finsternis des Atheistischen Humanismus: Adolf Kajpr SJ (1902–1959). *Internationale katholische Zeitschrift Communio* 2012, roč. 41, č. 5, s. 85–96; ID. Die Vertreibung der böhmischen und mährischen Deutschen nach dem Zweiten Weltkrieg in der Beurteilung zeitgenössischer tschechischer Theologen. *Bohemia: Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder* 2014, roč. 54, č. 2, s. 392–417;

Kajprových homilií, jež doplnila starší antologii textů z *Katolika* a edici jednoho filosofického pojednání.¹⁶ K edicím se řadí i soubor Kajprových dopisů z nacistického a komunistického žaláře a také nová antologie z jeho publicistiky.¹⁷ Samostatné odborné studie dalších autorů již po roce 2012 nevyšly.¹⁸

Text *Martyr Christi: P. Adolf Kajpr SJ (1902–1959)* je novým a prozatím posledním krokem na popsané cestě.

3. Odborná monografie má vedle striktně vědeckých účelů sloužit rovněž beatifikačnímu procesu Adolfa Kajpra a na některých místech textu je tato skutečnost zřetelně a přiznaně patrná. Také v tomto ohledu navazuje na *Maximálně křesťanství*, kde jsem 17. září 2011 psal:

„Pochopil jsem, proč jsou křesťanští světci malováni s aureolou: vyznařují totiž Krista a ostatní věřící jsou k nim přitahováni tak, jako můry ke světlu. Ano, jsem přesvědčen, že tentokrát jsem se setkal se světcem, s mučedníkem. Mé studium tedy nabylo rázu, který Jan Pavel II. (*Tertio millennio adveniente*, čl. 23) vyjádřil slovy: ‚Do naší doby se vrátili mučedníci, často neznámí, jako »neznámí vojíni« velké věci Boží! Pokud je to možné, neměla by se v církvi jejich svědectví ztráct... Je třeba, aby se místní církve ze všech sil snažily uchovat památku těch, kdo podstoupili mučednictví, a shromažďovaly nezbytné doklady.‘ Jsem dalek toho, abych stavěl kdekoho na oltář. Sdílím mentalitu svého lidu, který je v tomto ohledu velmi zdrženlivý, až skeptický. A přece se domnívám, že v tomto případě je úvaha o podobném procesu na místě. Adolf Kajpr SJ byl křesťan, v jehož životě a díle je patrné působení Boží milosti a mimořádný projev

---

ID. Hus, klerikalismus a katolictví: kontroverze z r. 1946. *Studia theologica* 2015, roč. 17, č. 4, s. 239–257; ID. Adolf Kajpr SJ – služebník Slova. In: Kajpr, Adolf. *Ministerium verbi: Kázání o mši svaté, o posledních věcech člověka a o rozličných aspektech víry*. K vydání připravil Vojtěch Novotný. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 11–44. Viz také Novotný, Vojtěch. Integrovaní katolíci: kontroverze z r. 1947. *Studia theologica* 2020, roč. 22, č. 3, s. 142–164.

- 16 Kajpr, Adolf. *Ministerium verbi*; ID. *Svědectví doby*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1993; ID. Cesta našeho poznání: příspěvek k teorii poznání v maréchalovském duchu. In: Altrichter, Michal (ed.). *Miscellanea jesuitica*. Sv. 1. *Odvaha k mezerám*. Olomouc: Refugium, 2008, s. 24–37.
- 17 Kajpr, Adolf. *Pronikám do Boha: Dopisy z nacistického a komunistického žaláře / So dringe ich in Gott: Briefe aus der NS-Haft und aus dem kommunistischen Gefängnis*. K vydání připravil Vojtěch Novotný. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2020; ID. *Přítomnost je vlastním Božím časem*. K vydání připravil Vojtěch Novotný, v tisku.
- 18 Srov. nicméně Stříbrný, Jan. Svědek maximálního křesťanství. *Universum: Revue České křesťanské akademie* 2012, roč. 22, č. 2, s. 40–44; Čemus, Richard. Vojtěch Novotný, Maximální křesťanství. Adolf Kajpr SJ a list Katolík. *Archivum Historicum Societatis Iesu* 2013, roč. 82, č. 163, s. 305–314.

víry, naděje a lásky. Dvakrát byl odsouzen do krutého žaláře ze zcela nespravedlivých, vykonstruovaných příčin, které jen nedokonale zakrývají příčinu skutečnou: totiž to, že byl souzen a týrán prostě proto, že jednal jako věřící, kněz, jezuita a že v něm byla v podstatě souzena církev. Ve vězení, kde byl kvůli víře v Krista, zemřel. Domnívám se, že uvedené objektivní příčiny i citovaná mínění osob, které Kajpra znaly, by měly dojít pozornosti u těch, jimž je svěřena zodpovědnost za to, aby církev svědomitě, vděčně a horlivě přijímala dary, jichž se jí od Pána dostává. Je namísto otázka, zda v přehršli kladných svědectví, která byla o Adolfu Kajprovi SJ vydána, i ve fascinaci, kterou dodnes probouzí u těch, kdo se jím zabývají, neprobleskuje to, čemu kanonické předpisy říkají *fama sanctitatis* a *fama martyrii*. Byl bych velmi šťasten, pokud by má práce přispěla k tomu, aby se nad těmito otázkami ti, jimž to náleží, zamysleli.¹⁹

Nazývám-li tento text *Martyr Christi*, nečiním tak proto, že bych předjímal rozhodnutí církevních autorit o tom, zda Kajprovi náleží plnoprávně titul „mučedník“. Vyjadřuji přesvědčení, že byl přesvědčivý svědek (μάρτυς) Ježíše Krista a trojjediného Boha až k oběti života, a připojuji se k těm věřícím, kteří jeho smrt, k níž došlo v důsledku útrap čtyřletého věznění nacisty a devítiaupletého věznění komunisty (*ex aerumnis carceris*),²⁰ s úctou považují za mučednickou. Vyjadřuji také přesvědčení, že jeho svědectví nepatří minulosti, ale zůstává platné i v přítomnosti – zcela ve smyslu Kajprových slov, jež považuji za syntézu jeho osobní spirituality: „Kristus je skutečně stále týž, žije a je s námi ve věčném Hodie, v neměnném Dnešku věčné přítomnosti. [...] A tuto věčnou přítomnost, věčný dnešek, mají z Něho všichni jeho praví svatí. [...] Proto by měl být věřící křesťan člověkem opravdu dnešním [...]. Přítomnost je vlastním Božím časem, jí se třeba chopit oběma rukama, jí třeba hníst a vytvářet a vtisknout jí Kristovu tvář.“²¹

V Praze dne 17. září 2019

Vojtěch Novotný

19 Novotný, Vojtěch. *Maximální křesťanství*, s. 11, 13–14.

20 Srov. Prosperus de Lambertinis (Benedictus XIV.). *De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione* lib. III, cap. 12, n. 3. Bononiae: Formis Longhi Excusoris Archiepiscopalis, 1737, s. 120: „[...] itemque inter Martyres esse recensendum qui ex odio in Fidem conjectus in carcerem [...] moritur ex aerumnis carceris“.

21 Kajpr, Adolf. *Co přetrvává věky... Katolík: list pro kulturu a život z víry* 1947, 17. 8., roč. 10, č. 33, s. 2.

První životní etapa (1902–1937)

Narození a rodina

Adolf Karel Kajpr se narodil 5. července 1902 ve vsi Hředle č.p. 31, jihozápadně od Berouna. Jeho otec, Adolf Kajpr starší (1859–1906), sem přišel z Bratronic – z obce, jež leží jihozápadně od Kladna, na prahu kopcovité a zalesněné Křivoklátské vrchoviny, a jež v roce 1900 čítala 716 obyvatel ve 102 domech.²² Rod Kajprových se tam v průběhu 19. století rozrostl do několika příbuzenských linií. K jedné z nich náležel Adolf Kajpr starší, jehož rodiče, Václav Kajpr a Barbora, roz. Pucholtová, provozovali v Bratronicích č.p. 15 pohostinství a řeznictví. Jeho budoucí manželka Anna, rozená Kytková (1861–1905), byla rovněž spojena s Bratronicemi. Narodila se sice v nedalekých Lánech, vyrostla však v Bratronicích č.p. 16, kde žili její rodiče, rolník Jan Kytka a Julie, roz. Melčová.²³

Prvorozený syn Adolfa Kajpra staršího a Anny Kytkové, Josef Kajpr (1893–1965), se narodil o takřka devět měsíců dříve, než jeho rodiče uzavřeli v bratronicím kostele manželství.²⁴ Před koncem století se přestěhovali do Hředlí č.p. 31, kde si pronajali hostinec a řeznictví. Zde nejprve 4. dubna 1900 přišel na svět mrtvě rozený syn²⁵ a o dva roky poz-

22 Srov. stručnou dobovou charakteristiku Bratronic, kterou podal Renner, Jan. *Popis politického a školního okresu rakovnického*. V Rakovnice: nákladem vlastním, 1902, s. 114–115. Ibid., s. 187–191 Hředle.

23 SOA v Praze, f. Matriky, Bratronice 2 – Kniha narozených, s. 90; Bratronice 12 – Kniha oddaných, s. 91.

24 SOA v Praze, f. Matriky, Bratronice 11 – Kniha narozených, s. 169 (27. 10. 1893); Bratronice 12 – Kniha oddaných, s. 91 (10. 7. 1894).

25 SOA v Praze, f. Matriky, Žebrák 29 – Kniha zemřelých, s. 19–20.

ději, 5. července 1902, tu spatřil světlo světa Adolf Kajpr mladší. Obec příslušela k farnosti v Žebráku, kde byl novorozenec 12. července v kostele sv. Vavřince pokřtěn kaplanem Janem Václavem Bečvářem. První jméno dostal po otci, patronem mu byl sv. Adolf z Tecklenburgu, biskup v Osnabrücku († 1224). Kmotry mu byli příbuzní Josef Kajpr a Anna Kajprová.²⁶

Vychovatelé

Brzy po narození Adolfa onemocněla maminka nádorem sleziny. 3. prosince 1904 byla zaopatřena, 3. května 1905 zemřela a o tři dny později byla pohřbena.²⁷ Otec se vrátil do rodných Bratronic č.p. 40, kde působil jako hostinský. Sám však 18. prosince 1906 zemřel na tuberkulózu plic.²⁸ Třináctiletý Josef a čtyřletý Adolf osiřeli. Poručníkem se jim stal strýc Josef Kajpr, hostinský v Bratronicích č.p. 15. Starala se o ně ale především otcova sestra Klára (1861–1939), provdaná za zedníka Josefa Bůžka (1858–1928), který proto figuroval ve školních záznamech jako stravovatel (Bratronice č.p. 71).²⁹ Je ostatně pravděpodobné, že malý Adolf jim byl svěřen již roku 1904, kdy nemoc maminky vrcholila.³⁰

Domácnost Bůžkových byla velmi chudá.³¹ Těta nedovolovala zahálku – sama vedle domácnosti obstarávala i roli vesnické porodní báby. Od ní se Adolf učil víře v Boha. V kostele Všech svatých, který spravoval farář Josef Tichovský, ministroval a předříkával růženc.³² V něm také

26 SOA v Praze, f. Matriky, Žebrák 23 – Kniha narozených, s. 465.

27 SOA v Praze, f. Matriky, Žebrák 29 – Kniha zemřelých, s. 47–48.

28 ATJ, f. Adolf Kajpr 1.2, výpis z: Matriční úřad Kladno, Bratronice – kniha úmrtí, svazek K, ročník 1906, s. 81.

29 SOA v Praze, f. Matriky, Bratronice 12 – Kniha oddaných, s. 52; Bratronice 7 – Kniha narozených, s. 21; Bratronice 2 – Kniha narozených, s. 76; Obecní úřad Bratronice, Pomocná kronika Bratronice, položka č. 15.

30 Podle záznamů o sčítání lidu byl Adolf Kajpr ml. členem domácnosti Bůžkových od roku 1904. V roce 1910 k ní vedle strýce a tety náležel i jejich syn Adolf Bůžek (nar. 1885) a ovšem i Adolf Kajpr ml., zatímco jeho bratr Josef Kajpr tu už nebydlel. Odešel totiž do Slaného, aby se učil ševcem. Roku 1918 si vzal za ženu Marii, roz. Novákovou (1895–1972), z Malé Kvílice na Smečně, tkadlenu v přádelně Benar, kde sám pracoval jako opravář strojů; později byl řidičem nákladního vozidla. Z manželství vzešli synové Bohuslav (1918–2010) a Jiří (1923–2005). Srov. SOKA Rakovník, f. Okresní úřad Rakovník I, sčítací operáty z r. 1910 a 1921, Bratronice č.p. 71, Bůžek Josef; ATJ, f. Adolf Kajpr 1.2, rodokmen.

31 SOKA Rakovník, f. Okresní úřad Rakovník I, sčítací operáty 1910 a 1921, Bratronice č.p. 71, Bůžek Josef: k domku nenáležela žádná další budova, vlastníkům patřily 3 kozy, 1 prase, 5 slepic.

32 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovoy mlýnice* (verze III), s. 2–4.

přijal první svaté přijímání a svátost biřmování (29. dubna 1917 ji tady udělil 333 osobám pražský arcibiskup Pavel Huyn a pravděpodobně mezi nimi byl i takřka patnáctiletý Adolf).³³ Ve škole ho pan farář vyučoval náboženství.

Ve škole a v učení

Od 15. září 1908 do 5. července 1916 chodil Adolf v Bratronicích do trojtřídní, později čtyřtřídní obecné školy. Byl velmi dobrým žákem – měl výborný prospěch, o něco slabší byl jen v psaní, kreslení, zpěvu, vnější úpravě písemných prací, někdy i tělocviku.³⁴ Doma mnoho četl a druhého dne o tom vyprávěl spolužákům.³⁵ Přestože byl takto nadaný, nemohl z finančních důvodů po osmileté základní docházce ve studiích pokračovat. Nádeničil u místních sedláků. Roku 1916 se učil ševcem u strýce Bohuslava Kajpra, velkovýrobce obuvi ve Slaném.³⁶ Když se pak ukázalo, že to nebyla správná volba, vstoupil do učení ve mlýně na samotě Roučmída (Bratronice č.p. 100), asi 3 km od vlastní obce, při potoce Loděnice, lokálně zvaném Kačák.³⁷

Mlýn patřil bratrům Adolfovi a Vilémovi Hoffmannovým, kteří se sem roku 1887 – po smrti svého otce, pražského a poté velvarského advokáta Adolfa Hoffmanna – přestěhovali spolu s matkou Annou, roz. Dattlovou, a tetou Marií Čermákovou.³⁸ Po mamčině smrti přešel mlýn

33 SOKA Kladno, f. Obecní škola Bratronice 1838–1953 (1961), pamětní kniha školy v Bratronicích (inv. č. 7); Svaté biřmování na Křivoklátsku. *Čech: politický týdeník katolický* 1917, 8. 5., roč. 42, č. 125, s. 5.

34 SOKA Kladno, f. Obecní škola Bratronice 1838–1953 (1961), výkazy docházky a prospěchu (inv. č. 91, 93, 97, 101), srov. ibid. pamětní kniha školy v Bratronicích (inv. č. 7); ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, propouštěcí vysvědčení.

35 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovoy mlýnice* (verze III), s. 3. Ibid. 2.3, dopis Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (17. 5. 1959 a 3. 7. 1955): intenzivní četba měla být „starou rodinnou tradicí“.

36 ATJ, f. Adolf Kajpr 2.3, dopis Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (14. 7. 1957): datuje učení ševcem do roku 1917.

37 Klempera, Josef. *Vodní mlýny v Čechách*. Sv. 1. Praha: Nakladatelství Libri, 2000, s. 163; Veverková, Irena. *Za klapotem mlýnů*. 2. vyd. Kladno: Okresní muzeum v Kladně, 1994, s. 17–18; *Roučmída, Podlipský mlýn*. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz> [2018-09-16]; Štěpán, Luděk – Urbánek, Radim – Klimešová, Hana. *Dílo mlynářů a sekerníků v Čechách II*. Praha: Argo, 2008, s. 235.

38 AHMP, f. Sbírka matrik, Fara P. Marie Vítězná (PMV N9 1870–1876), s. 34 a 204; AHMP, f. Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920), krabice č. 94, pořadové číslo: 131, 1841, Hoffmann, Adolf; ATJ, f. Adolf Kajpr 9., Výpis z pozemkové knihy katastrálního území Bratronice, č. knih. vložky 84, a kopie dokumentů Katastrálního pracoviště Rakovník, jež se váží

spolu s příslušnými pozemky roku 1891 do vlastnictví tehdy ještě nezletilých bratří. Starší Adolf zůstal svobodný. Fakticky žil v Praze – do roku 1890 studoval s vynikajícím prospěchem na C.k. vyšším gymnáziu v Žitné ulici (pozdější Jiráskovo gymnázium v Resslově ulici)³⁹ a v témže roce se zapsal na filosofickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity, kde do roku 1895 studoval řecký a latinský jazyk, literaturu, mytologii a reálie.⁴⁰ Následně pracoval ve školství a byl „kandidátem profesury“. Podle některých svědectví byl také středoškolským profesorem, záznam o tom však nalezen nebyl.⁴¹ Později se stáhl do Roučmídy. Tam pracoval ve mlýně jeho bratr Vilém, jenž si sem roku 1913 přivedl manželku Růženu, roz. Šprinclovou. Měli spolu dvě dcery, Helenu a Vilemínu.⁴²

Kajpr sem nastoupil jako tovaryš ve čtrnácti letech, tj. roku 1916, a po vyučení zde setrval jako mlynářský dělník až do roku 1924, kdy mu bylo dvacet dva let.⁴³

---

k mlýnu Roučmída; SOKA Rakovník, f. Okresní úřad Rakovník I, sčítací operát 1900, Bratronice č.p. 100; sčítací operát 1910, Bratronice č.p. 100, Hoffmann Vilém a Adolf.

39 *První výroční zpráva cis. král. vyššího gymnasia v Žitné ulici v Praze za školní rok 1888*. V Praze: C.k. vyšší gymnasium Žitná ulice, 1888, s. 59; *Druhá výroční zpráva cis. král. vyššího gymnasia v Žitné ulici v Praze za školní rok 1889*. V Praze: C.k. vyšší gymnasium Žitná ulice, 1889, s. 91; *Třetí výroční zpráva cis. král. vyššího gymnasia v Žitné ulici v Praze za školní rok 1890*. V Praze: C.k. vyšší gymnasium Žitná ulice, 1890, s. 84; *Padesát let Jiráskova gymnasia v Praze 1881–1931*. Praha: Výbor pro oslavu padesátiletého trvání ústavu v Praze, 1931, s. 53.

40 AUK, f. Filozofická fakulta UK, katalogy posluchačů FF UK – zimní běh 1890/91 až letní běh 1895.

41 SOKA Rakovník, f. Okresní úřad Rakovník I, sčítací operát 1900, Bratronice č.p. 100 označuje za jeho obor povolání školství a dodává: „kandidát profesury“. Sčítací operát 1910 uvádí, že místem jeho pobytu je Praha. Sčítací operát 1921 uvádí jako druh povolání „mlynářství a rolnictví“ a předpokládá, že žije v Roučmídě. *Jahrbuch des höheren Unterrichtsweesen in Oesterreich: mit Einschluss der gewerblichen Fachschulen und der bedeutendsten Erziehungsanstalten* z let 1890–1914 ho neeviduje. Dostupné z: <http://diglib.uibk.ac.at/> [2018-09-20].

42 Vedle již citovaných dokumentů srov. [Šňatky]. *Národní politika* 1913, 22. 7., roč. 31, č. 199, s. 6; SOA v Třeboni, f. Sbírka matrik Jihočeského kraje, 1587–1949 (1952), Jindřichův Hradec – Kniha narozených 27, s. 18; SOKA Rakovník, f. Okresní úřad Rakovník I, sčítací operát 1921, Bratronice č.p. 100, Hoffmann Adolf.

43 SOKA Rakovník, f. Okresní úřad Rakovník I, sčítací operát 1921, Bratronice č.p. 71, Bůžek Josef; ABS, a. č. V-2844 MV 1, Zápis o výpovědi obviněného – Adolf Kajpr (16. 3. 1950): viz příloha [106]. Mlýně je tedy údaj, který uvádí ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprový mlýnice* (verze III), s. 4, kde je nástup do mlýna datován rokem 1918. – K době, kdy zde Kajpr působil, se váže tato událost: Koncem první světové války došlo na Kladensku k hladovým bouřím, během nichž se obyvatelstvo snažilo vyplenit místní mlýny. Ke stejnému pokusu došlo 7. 5. 1918 na Roučmídě. Větší počet osob chtěl rabovat zásobu obilí, mouky a dalších potravin a nedbalo zavřených vrat. Mlýnař Adolf Hoffmann, který hájil majetek s puškou v ruce, skrze ně zastřelil dělníka Václava Holečka z Družce a postřelil dvě další osoby. Událost zaznamenala mj. četnická kronika obce Velká Dobrá (díl 1, s. 26–27, SOKA Kladno, f. Četnická stanice Velká Dobrá) a kronika obce Velká Dobrá (díl 1, s. 23–24, OÚ Velká Dobrá). Srov. Zastřelen ve mlýně. *Národní listy* 1918, 11. 5., roč. 58, č. 107, s. 3; Zastřelen ve mlýně. *Mlynář: orgán spolku mlynářů českomoravských* 1918, roč. 39, č. 10, s. 98;

Tuto jeho životní etapu provázely rozpory. Na jedné straně Kajpr později s hrdotí uvedl, že „pracoval jako mlynářský dělník“, na druhé straně však k tomu dodal: „ačkoliv jsem měl značné schopnosti intelektuální“. Za neúspěch považoval „neobratnost tělesnou“, pro niž „málo vynikl v manuálních zaměstnáních“ (byl také malého vzrůstu – podle různých záznamů měřil pouhých 157 nebo 160 cm), za úspěch to, že „z chudého sirotka [...] vlastními prostředky vystudoval“.⁴⁴ V každém případě platí, že v Roučmídě pochopil, že jej vlohy vedou jiným směrem, a rozhodl se spořit peníze, aby mohl pokračovat ve studiích. Podle dochovaných svědectví tomu napomohl Adolf Hoffmann, který si všiml mládkova nadání, pobídl ho, aby se soukromě připravil ke studiu na gymnáziu, obstaral mu učebnice a učil jej latinu a řečtinu.⁴⁵

Vojenská služba

V roce 1924 doporučil farní úřad v Bratronicích Arcibiskupskému gymnáziu v Praze-Bubenci, aby přezkoušením ověřil, zda má Adolf Kajpr vědomosti odpovídající nižším třídám gymnázia.⁴⁶ Z toho je patrné, že

---

Šefčík, Václav. Příspěvek k dějinám dělnického hnutí v Unhošti. *Zprávy Melicharova městského muzea v Unhošti* 1960, č. 18/2, s. 2–5, zde 5; Šimek, Julius. Pochoď hladu. *Zprávy Melicharova městského muzea v Unhošti* 1976, č. 50/2, s. 2–3. Ve stylizované podobě podal událost i nepokoje Zápotocký, Antonín. *Rudá záře nad Kladnem*. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 30–51.

44 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, osobní vězeňský spis Adolf Kajpr, č. 889, dotazník (26. 3. 1952). Opačně hodnocení Kajprovy zručnosti přinesl -JO- – -JT-. Puklo mu srdce. Viz přílohy [113], [204].

45 Mikulášek, František. P. Adolf Kajpr. *Bulletin Jezuité* 1992, roč. 1, č. 6–7, s. 160: „Švagr majitele mlýna byl bývalý profesor. Ten si všiml drobné postavy Adolfovy a také jeho neobyčejného ducha. Začal jej učit latině. A učil jej dobře.“ Také podle Antonína Bradny (ATJ, f. Adolf Kajpr 5., *Jezuita Adolf Kajpr (1902–1959)*) šlo o „bratra pana mlynáře, pana profesora Hofmana [sic]“ („Adolf mně říkal: Víš, on měl takovou tu fajfku a teď vždycky tak povídal a mě to zajímalo. On měl klasické gymnázium, vzpomínal na různé řecké a římské klasiky a mně se to líbilo.“). Podle Bernarda Pitruna (ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovy mlýnice* (verze III), s. 4a) šlo o bratra mlynářovy manželky, rozené Čermákové. Mlynářka však byla rozená Šprinclová, nikoli Čermáková. Adolf Hoffmann byl minimálně „kandidátem profesury“: SOKA Rakovník, f. Okresní úřad Rakovník I, sčítací operát z r. 1900, Bratronicé č.p. 100. Pavlík, Jan. *Budou vás vydávat soudům*. Díl 2. *Nekrology zemědělných členů české provincie T. J. v době rozptýlení v letech 1950–1990*. Praha: Societas, 1996, s. 18 uvedl, že šlo o bratra mlynářky, univerzitního profesora. ID. *Vzpomínky na zeměděle jezuitů, narozené v Čechách, na Moravě a v moravském Slezsku od roku 1814*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, s. 342–343 píše, že Kajpra vzala do učení ovdovělá mlynářka a o tom, že ho doučoval její švagr, „středoškolský profesor Hofman [sic]“.

46 NA, Archiv pražského arcibiskupství, Praha (APA IV), č.j. 14369/28: zpráva rektora Arcibiskupského gymnasia a chlapeckého semináře Josefa Vraštily SJ pražskému ordinariátu (21. 10. 1928).

Kajpr již pomýšlel na gymnazijní studium a možná i na kněžství. Místo toho však byl dne 1. října 1924 v Křivoklátě odveden k povinné prezenční službě v Československé armádě.⁴⁷ Přisahu pronesl 28. října 1924. Byl zařazen nejprve u pěšího pluku č. 18 v Tachově v Čechách, v lednu 1925 pak byl přemístěn k hraničářskému praporu č. 10 do Trebišova na Slovensku – nejprve k rotě technické, později ke 4. rotě hraničářské. Po celou tuto dobu působil jako písař na velitelství praporu.⁴⁸ Dosáhl hodnosti desátníka. V květnu a prosinci 1925 měl desetidenní dovolenou. K 1. dubnu 1926 byl dán do zálohy.⁴⁹ Pozdější pravidelná cvičení ve zbraní jej – s jedinou výjimkou – minula. Dne 24. září 1938 byl prezentován při mobilizaci, zůstal však desátníkem v záloze. 15. října byl vzat do kmenového počtu a přemístěn k 38. pěšímu pluku v Berouně, avšak 21. října byl v důsledku demobilizace propuštěn z činné vojenské služby. Jako takový byl k 1. lednu 1946 úředně vtělen k 3. vojenské nemocnici.

Arcibiskupské gymnázium

Do Bratronic se už nastálo nevrátil. Je možné, že již během vojny studoval soukromě tercii a kvartu Arcibiskupského gymnázia v Praze-Bubenči, které spravovali otcové Tovaryšstva Ježíšova.⁵⁰ Jako čtyřiatdvacetiletý pak

47 VÚA, f. Sbírka vojenských kmenových listů, roč. 1902, Adolf Kajpr. Dokumentace uvádí: velmi spolehlivý, snaživý, pracovitý, chápavý, samostatný, velmi citlivý, povaha uzavřená. Dále viz ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, úřední řádový záznam; ABS, a. č. V-2844 MV 1, Zápis o výpovědi obviněného – Adolf Kajpr (16. 3. 1950): viz příloha [106]; AUK, f. Filozofická fakulta UK, katalogy posluchačů FF UK – zimní běh 1937/1938, nacionále Adolf Kajpr.

48 Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (1. 3. 1925): „Přijměte ode mne srdečný pozdrav ze Slovenska. Celkem se mi tady dost líbí. Jsem v kanceláři na velitelství praporu. Zde na obrázku vidíte všechen personál kanceláře. Jsme ubytováni v zámku, kolem jest pěkný park, takže je to tady docela pěkné. Jinak to hnízdo za moc nestojí, je tady velká dobrota, větší než v Čechách.“ Ibid., pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (15. 3. 1925): „Toto jest pohled na zámek, ve kterém bydlíme. Zvenku to vypadá dost pěkné.“

49 Srov. Kajpr, Adolf. Základy spolupráce. *Katolík* č. 10, 9. 3. 1947, s. 2: „Nedospějeme-li k tomu, aby Slovák živelně cítil, že jeho vlast je v Aši, stejně tak, jako Čech, že jeho vlast je v Trebišově, a aby byli oba dva poctivě připraveni hájit jak Aš, tak Trebišov, když by to bylo nutné, třeba životy svými, pak nemáme skutečně jednotný stát, pak by se nám jeho jednota zhroutila při prvním prudším závanu mezinárodního větru.“

50 Pavlík, Jan. *Budou vás vydávat soudům*. Sv. 2, s. 18 a ID. *Vzpomínky na zemřelé jezuity*, s. 343 uvádí, že Kajpr studoval III. a IV. třídu soukromě, jako externista, a to i z vojny, odkud jezdil do Prahy na zkoušky. Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, úřední řádový záznam: vystudoval „III.–VIII. tř. gymn. v Bubenči, navštěvoval však jen V. a VI. tř. /1926–1928, ostatní dělal soukromě“. V AHMP, f. Arcibiskupské gymnásium Praha XIX. – Dejvice, Sadová 3 se ovšem v třídních výkazech a v hlavních katalogích o způsobu studia III. a IV. třídy nepodařilo nalézt žádný záznam (pro vlastní studium srov. ibid. třídní katalogy 1926–7, 1927–8). Dále viz ATJ, f. Adolf

byl v červnu 1926 po přezkoušení přijat na vyšší gymnázium, do kvinty, s třídním profesorem P. Cyrilem Ježem SJ. Studoval s výborným prospěchem.⁵¹ Náklady platil z našetřených peněz⁵² a ze stipendií od Spolku sv. Vojtěcha ve výši 1 500 korun. Bydlel v přílehlém Arcibiskupském semináři pro nedospělé chlapce (*seminarium minor*). Dne 7. prosince 1928 byl přijat mezi sodály vyšší Mariánské družiny. Prezenčně ovšem absolvoval pouze kvintu a sextu. Po ní studium přerušil.⁵³

Rozhodnutí pro Tovaryšstvo Ježíšova

Nastoupil totiž do noviciátu Tovaryšstva Ježíšova. Již sama volba Arcibiskupského gymnázia může nasvědčovat, že Kajpr uvažoval o duchovním stavu.⁵⁴ Záhy se rozhodl pro život řeholní. Autobiografické vyjádření

Kajpr 1.1, dokument České arcibiskupské gymnasium v Praze XIX. (v Bubenči), výroční vysvědčení za školní rok 1927/28 (28. 6. 1928) a České arcibiskupské gymnasium v Praze XIX. (v Bubenči), vysvědčení dospělosti (10. 9. 1930) s přípisem „konal studia gymnasijní po přijímací zkoušce do V. tř. od šk. r. 1926/7 do šk. r. 1927/8 na zdejším ústavě a pokračoval v nich soukromě“. Též *Čtrnáctá výroční zpráva českého arcibiskupského gymnasia s právem veřejnosti v Praze XIX za školní rok 1926–1927*. V Praze: V. Kotrba, 1927, s. 41; *Patnáctá výroční zpráva českého arcibiskupského gymnasia s právem veřejnosti v Praze XIX za školní rok 1927–1928*. V Praze: V. Kotrba, 1928, s. 235. Ke gymnáziu srov. Štugrová-Doležalová, Jarmila (ed.). *Almanach Arcibiskupského gymnasia Praha-Bubeneč: sborník u příležitosti výstavy k 90. výročí vzniku Arcibiskupského gymnasia v Praze*. Praha: Centrální katolická knihovna, 2003.

- 51 Srov. např. Němec, Václav. P. Adolf Kajpr – mučedník století. *Naše rodina: zábavný týdeník Československé strany lidové* 1995, 25. 9., roč. 28, č. 39, s. 11: „Jeho spolužáci byli o osm let mladší. Svou malou postavou mezi ně zapadl. Výborně se učil, přeskákal třídy, protože se u něho snoubila píle s nadáním. Jeho spolužák P. František Červinka vzpomíná na jednu hodinu řečtiny. Při vyvolání měl nejprve profesorovi předložit slovníček řeckých výrazů. Na otázkou, kde ho má, odpověděl, že sice nic nemá, ale všechna slovíčka zná. Všechna? Profesor vzal do rukou slovník a zkoušel odpředu dozadu. Opravdu, všechno uměl...“ Viz příloha [196].
- 52 Péči příbuzných byla roku 1907 pro Adolfa zřízena spořitelní knížka, na kterou pak byly vcelku pravidelně ukládány drobné částky, jež se navýšily poté, co si začal vydělávat ve mlýně. Díky tomu si mohl od roku 1919 ukládat na knížku každým rokem přes 1 000 korun. Byla vedena do roku 1939. Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, Spořitelní knížka vkladní.
- 53 ABS, a. č. V-2844 MV 1, Zápis o výpovědi obviněného – Adolf Kajpr (16. 3. 1950): viz příloha [106]; AHMP, f. Arcibiskupské gymnasium Praha XIX. – Dejvice, Sadová 3, hlavní katalog 1927/28; Trojan, Jaroslav. Družina vyšší. *Zprávy z Bubeneče z Arcibiskupského gymnasia a semináře* 1928, roč. 5, č. 3–4, s. 31.
- 54 Heidler, Alexander. Na památku umučeného kněze a novináře Adolfa Kajpra. *Nový život* 1959, roč. 11, č. 12, s. 258: „Samostatným přemýšlením dospěl k rozhodnutí stát se knězem.“ -JO- - JF-. Puklo mu srdce: rozhovor s Rudolfem Kajprem. *Almanach Societatis Jesu Provinciae Bohemiae Novitiorum*. Coloniae: Domus Probationis Venerabilis Martini Stredonii, 1995, s. 34: „Teta Klára ho odmalička vychovávala a pozorovala. Často mu také říkala: ‚Adolfe, prosím tě, víš, co se říká – deset řemesel, jedenáctá bída. Ty musíš myslet na to, čím se budeš živit.‘ No, a když strýček vychodil školu a vypěl z chlapce v mládence, tak se jednou na něj teta Klára obrátila: ‚Počkej, a nechťl bys být knězem?‘ A on, jako by něco tušil, tak bezprostředně řekl:

chybí. Podle některých svědectví měl nejprve pomýšlet na vstup do řádu benediktinského a nahodile se rozhodnout pro Tovaryšstvo Ježíšovo.⁵⁵ Kajprův postup – rozhodnutí přerušit po sextě studia, na která se tak dlouho a obtížně připravoval, a vstup k jezuitům – ovšem o váhání nesvědčí: je dokladem rozhodného jednání. Větší váhu proto asi mají svědectví, která se shodují v tom, že Kajpr reagoval na úsilí řeholníků o zisk dorostu: byl osloven jejich výzvou, provokován náročností Tovaryšstva Ježíšova a pobízen svým vlastenectvím.⁵⁶ Jedno svědectví všechny tyto věci spojuje.⁵⁷ Jádrem Kajprova rozhodnutí muselo ovšem spočívat v jeho víře, vnější okolností pak byl příklad a vliv jeho profesorů z Tovaryšstva Ježíšova.⁵⁸

.No, podívej, teto, když Pán Bůh zavolá, jeho služebník ho vyslyší.‘ No, a bylo to hotový.“ Viz přílohy [198], [204].

- 55 Antonín Bradna v ATJ, f. Adolf Kajpr 5., *Jezuita Adolf Kajpr (1902–1959)*: „A ještě bych chtěl připomenout, jak se Adolf Kajpr stal jezuitou. Vyprávěl mně: ‚Chtěl jsem být benediktinem. Po skončení gymnázia jsem si řekl, půjdu do Emauz.‘ Bylo to z toho důvodu, že on měl nesmírně rád liturgii, což se potom projevovalo i v budoucnu. A tak přišel na fortunu emauzského kláštera, kde byl fousatý fráter benediktin, a říká mu: ‚Já bych chtěl vstoupit do vašeho kláštera.‘ A jak už to tak bývá, že tito fráteri a vrátní jsou důležitější než opati, tak mu bohorovně řekl: ‚Nepřijímáme.‘ A tak ho vyhodil. A Adolf mně říkal: ‚Tak teď jsem vyšel ven a rozhlídl jsem se a řek jsem si, nejbližší klášter je tamhle napříč Karlovým náměstím, tak tam půjdu a zkusím to.‘ Zkusil to a vyšlo to.“ Pavlík, Jan. *Vzpomínky na zemřelé jezuity*, s. 344 (závislý na Bradnovi): „Liturgická záliba ho vedla k bráně staroslavného kláštera otců benediktinů v Emauzích. Za nepřítomnosti opata mu převor sdělil, že na jeho členství v benediktinském řádu nereflktují. Tehdy se rozhodl definitivně. Šel zpět do Bubenče a požádal o přijetí do noviciátu Tovaryšstva Ježíšova. A byl přijat.“
- 56 Němec, Václav. P. Adolf Kajpr – mučedník století: „Když se o něho později zajímali jezuité, přijal jejich nabídku a vstoupil do jejich řádu.“ Svoboda, Josef. *Tři inkarnace: vzpomínky skauta, vězně komunistických kriminálů a arktického ekologa Josefa Svobody*. Přípravil Miloš Doležal. Praha: Radioservis, 2011, s. 149: „Před maturitou přicházeli do třídy zástupci různých řeholních společností rekrutovat do svých řad nové kandidáty. Byl mezi nimi i reprezentant Tovaryšstva Ježíšova. Když nikdo nejevil o jeho řád zájem, jezuita suše poznamenal, že chápe, že do přísného řádu se nikomu nechce. To mladého Adolfa popudilo: ‚Tak abyste věděli, já se k vám přihlásím.‘“ Pilík, Karel. *Není trní bez růže: Karel Pilík v rozhovoru s Alešem Palánem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 108: „Kajpr studoval na arcibiskupském gymnáziu, když zemřel jeden z jeho profesorů. Jiný kantor – taky jezuita – to žákům oznamoval s tím, že neví, kdo nastoupí na uvolněné místo. ‚To víte, náš řád je přísný, vyžaduje kázeň a moc Čecháčků se k nám nehrne. Nemáme žádné statky, a tak Čecháčkové, pokud už chtějí být kněžími, chodí raději ke křížovníkům nebo premonstrátům.‘ Jak to Áda uslyšel, vzbouřil se: ‚Já na just budu jezuitou!‘ A skutečně se jím stal.“ (O žánrném úmrtí profesora v letech 1926–1928 *Zprávy z Bubenče z Arcibiskupského gymnasia a semináře* ani Pavlík, Jan. *Vzpomínky na zemřelé jezuity* nesvědčí.) Srov. Mandl, Antonín. Fanatik jednoty. *Via: časopis pro teologii* 1968, roč. 1, č. 1, s. 11: pro jezuity se rozhodl, „aby ukázal, že i Češi nejsou příliš malí pro velikost tohoto řádu“: viz příloha [199].
- 57 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pilík, Karel. *Muž z rodu Pavlova*: „Odhází do Arcibiskupského gymnasia v Praze s úmyslem stát se benediktinem. Ale poněkud podrážděné konstatování jednoho z profesorů, že Čechové rádi vstupují do řádů s větším blahobytem, ovlivnilo Adolfa Kajpra k rozhodnutí stát se jesuitou. Byl to jeho protest proti zlehčení morální úrovně jeho národa.“
- 58 Srov. Heidler, Alexander. Na památku umučeného kněze a novináře Adolfa Kajpra, s. 258: „Dovedl plavat proti proudu, a když už se rozhodl stát knězem, zvolil těžší povolání kněze

Noviciát

Dne 14. srpna 1928 vstoupil Kajpr na Velehradě do noviciátu.⁵⁹ Přesněji: absolvoval dva týdny kandidatury a poté byl 25. srpna oblačkou – tedy symbolickým aktem, při němž obdržel řádový černý talár, cingulum, růženec a křížek – přijat do noviciátu, jehož náplní byla duchovní a lidská formace, vzdělávání v pravidlech, spiritualitě a dějinách řádu, čtyřtýdenní exercicie sv. Ignáce atd.⁶⁰ Magistrem noviců byl Josef Lepka SJ – a Kajpr si jej upřímně zamiloval.⁶¹ Také řádový život přijal za svůj; rodině záhy psal o své naději, že u jezuitů nalezne „trvalý šťastný domov“.⁶²

řeholního a vybral si řád Tovaryšstva Ježíšova; vstoupil k jezuitům, o kterých slyšel tolik planých kletek a u nichž viděl tak znamenitou duchovní práci.“ ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Formánek, Jan. *Viděčná vzpomínka řádových spolubratří na desáté výročí přenesení tělesných pozůstatků O. Adolfa Kajpra T. J., velké kněžské osobnosti českých jezuitů v tomto století*: „Vstupuje do řádu Tovaryšstva Ježíšova, aby mohl své vlohy co nejlépe uplatnit ve službách církve a vlasti.“ Viz přílohy [195], [198].

- 59 Srov. Některé změny osobní. *Zprávy z Československé provincie Tovaryšstva Ježíšova 1928*, č. 2, s. 42: „Do noviciátu na Velehrad vstoupili letos po prázdninách Antonín Bajer, Jan Daněček, Jan Hoffmann, František Juránek, Adolf Kajpr, Karel Majvald, Vojtěch Pešek, Otto Polách, Alois Raška, František Skyba a František Srubek; Maxmilián Prokoph dělá první rok noviciátu s novici německé provincie v Mittelsteine. Jako bratr laik vstoupil na Velehrad Antonín Knot.“ *Catalogus vice-provinciae Českoslovacae Societatis Iesu anni MCMXXIX*. Pragae: Typis propriis, 1929, s. 22; *Catalogus provinciae Českoslovachiae Societatis Iesu anni MCMXXX*. Pragae: Typis propriis, 1930, s. 22. Srov. korespondenci, jež se týká žádosti novicmistra Josefa Lepky SJ k pražskému ordinariátu o litteras testimoniales (29. 8. 1928): NA, Archiv pražského arcibiskupství, Praha (APA IV), č. j. 12464/28, 13560/28, 14369/28.
- 60 Autobiografické podání prvního roku podal Kajpr, Adolf. Rok v noviciátě. *Zprávy velehradské 1929*, roč. 9, č. 37–38, s. 13–16 a ID. P. Josef Lepka T.J. *Posel Božského Srdce Páně: měsíčník pro šíření úcty k B. Srdci Páně, orgán Apoštolátu modlitby a Sdružení smírných obětí* (dále jen *Posel Božského Srdce Páně*) 1937, roč. 3, č. 10, s. 217–220. Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (19. 3. 1929). K situaci noviciátu viz též korespondenci mezi novicmistrem a generálním představeným Tovaryšstva: ARSI, f. Epistolae Praepositi Generalis ad Viceprovinciam Ceco-Slovachiae a die 28 dec. 1919 ad diem 31 dec. 1933 (Ceco-Slov I), s. 263, 278–279, 295, 315 a passim; f. Provinciae Cechoslovackiae 1004 (1929–30), Cechoslov. – 1004 – II.
- 61 Kajpr, Adolf. P. Josef Lepka T.J.: viz příloha [2]. ID. P. Leoncius de Grandmaison S. I. *Posel Božského Srdce Páně* 1936, roč. 2, č. 9, s. 213–214: „Nikdy neochabujícím refrénem a vše pronikajícím nejstručnějším vyjádřením vši pravé jezuitské askese jest: My musíme Pána našeho Ježíše Krista stále více poznávati, my Ho musíme stále více milovati,“ píše P. Lippert, známý Jesuita německý, ve své knize ‚Psychologie jezuitského řádu‘. A totéž, takřka týmiž slovy, vštěpoval nám, českým novicům Tovaryšstva Ježíšova, na posvátném Velehradě, náš duchovní učitel, P. Josef Lepka, světlé památky.“
- 62 ATJ, f. Adolf Kajpr 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (30. 8. 1928): „Od 14. srpna jsem na Velehradě. Ještě s jinými konali jsme tak zv. kandidaturu před přijetím do noviciátu. Tuto kandidaturu jsme skončili v sobotu dne 25. t.m., v neděli jsme poprvé oblekli řeholní roucho. Dali jsme se též všichni fotografovati, takže Vám možná brzy pošlu podobenku. Život zde se mi líbí a doufám, že dá-li mi Pán Bůh zdraví, že zde naleznu trvalý šťastný domov.“

Maturita

Pobyt na Veleradě byl dvakrát přerušen. Nejprve byl Kajpr od 17. srpna do 6. září 1929 povolán k armádnímu cvičení – sloužil opět jako písař.⁶³ Od 3. března 1930 pak z rozhodnutí provinciála Leopolda Škarka SJ, který si v průběhu vizitace velehradské koleje povšiml Kajprovy velké zbožnosti i jeho mimořádných intelektuálních schopností,⁶⁴ pobýval v prostorách bubenečského Arcibiskupského gymnázia. Připravoval se tu k maturitní zkoušce, jejíž písemnou část vykonal 24. června a ústní v podzimním termínu 10. září. Byl uznán „dospělým s vyznamenáním“. Protokol o ústní zkoušce obsahuje otázky, jež byly Kajprovi položeny; svědčí o vysoké náročnosti maturity.⁶⁵

Její průběh přiměl provinciála, aby ho vylíčil generálnímu představenému Tovaryšstva v Římě. Vyprávěl mu o tom, jak se Kajpra v únoru 1930 žertem zeptal, zda by chtěl hned přistoupit k maturitě, a jak tomu novic s úsměvem přítakal. Bubenečtí jezuitští profesori však provinciála odrazovali, protože se báli o pověst řádu v případě novicova neúspěchu. Když to provinciál sdělil Kajprovi, tento „vynikající bratr (*optimus frater*)“ jejich názor s pokorou přijal, přičemž však dodal, že nakolik se zná, nemusí se Tovaryšstvo ničeho obávat. Provinciál ho proto poslal na tři měsíce do Bubence, aby tu v osmé třídě naslouchal přípravě maturitních otázek. Protože však byla žádost o jeho maturitu doručena zemské školní radě pozdě, byl termín ústní zkoušky odložen až na podzim. Předseda zkušební komise, vládní inspektor, byl studentem tak okouzlen a jeho životním příběhem tak udiven, že protáhl maturitu na dvě a půl hodiny. I tak ale „dobrý bratr (*bonus frater*)“ obdržel vynikající hodnocení.⁶⁶

Sliby

Ještě předtím, v červnu, se Kajpr na vlastní žádost vrátil na Velehrad, aby se tu připravil na sliby čistoty, chudoby a poslušnosti. Složil je 15. srpna

63 VÚA, f. Sběrka vojenských kmenových listů, roč. 1902, Adolf Kajpr.

64 Srov. ARSI, f. Provinciae Cechoslovakiae 1004 (1929–30), Cechoslov. – 1004 – V, 30: Elenchus Visitationis in Velehradensi Pontificio Collegio (Leopold Škarek, 23. 2. – 3. 3. 1930): Adolphus Kajpr: „An spiritual. – valde. An obediens – est. Observanda – acutissimum ingenium.“

65 AHMP, f. Arcibiskupské gymnasium Praha XIX. – Dejvice, Sadová 3, protokol o zkouškách dospělosti 1921–1935: Adolf Kajpr; ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, dokument České arcibiskupské gymnasium v Praze XIX. (v Bubenci), vysvědčení dospělosti (10. 9. 1930).

66 ARSI, f. Provinciae Cechoslovakiae 1004 (1929–30), Cechoslov. – 1004 – II, 16: dopis Leopolda Škarka generálnímu představenému Tovaryšstva (6. 10. 1930): viz příloha [3].

1930.⁶⁷ Z jedenácti noviců tak spolu s ním učinili dva: Oto Polách a Alois Raška. Způsob, jímž mladý Adolf Kajpr rozuměl řeholnímu životu a svému řádu, vyjadřují tato jeho dobová slova:

„Občas [...] se zrodí lidé, které postava Kristova oslní úplně svou nadzemskou krásou, že se mu úplně oddají a že jejich jedinou vášní se stane: následovat jej, být mu podobeni, žít a pracovat pro Něho... Žít a pracovat podle Krista a pro Krista je pro nás lidi těžké, ale je to krásné a krásná vždycky láká a přitahuje, i krása duchovní láká a přitahuje srdce čistá. [...] Život řeholní, uskutečněný ve své ryzosti, je ‚totálnost‘ křesťanského života. Je-li jaká totálnost oprávněná, užitečná, je to tato. Tato totálnost není nikdy nebezpečná, protože to je láska k Bohu. Ve všem můžeme překročit pravou míru, v lásce k Bohu nikdy. Ona je zdrojem největšího štěstí, jak jednotlivce, tak společnosti. Kdo se oddá cele Pánu Bohu, nalezne v něm všechno ostatní, nalezne v něm však též cestu ke všemu tvorstvu, naučí se správně plnit i druhé velké přikázání křesťanské, lásku k lidem.“⁶⁸

Studium filosofie

Na podzim 1930 byl tento *scholasticus* vyslán do Belgie, aby studoval filosofii v řádovém učilišti – v nové, roku 1927 zřízené koleji sv. Jana Berchmanse v Eegenhovenu u Lovaně (Collegium Philosophicum Eegenhovensis S. Ioannis Berchmans).⁶⁹ Mezi profesory byli: Edmond Brisbois SJ

67 ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, úřední řádový záznam; ibid. 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (30. 8. 1930): „Já jsem již opět v Bubenči. Dne 15. 8. jsem složil sliby, takže jsem nyní již skutečným členem řádu. Maturovat budu asi v polovině září, písemky začínají již v těchto dnech. Po maturitě jedu do Lovaně do Belgie.“ Pohled (12. 9. 1930): „Dne 10. září jsem udělal maturitu s vyznamenáním. Dne 25. září odjedu do Lovaně na 2 roky. Navštívím před tím ještě tetu v Bratronicích, je stará, kdož ví, zda se ještě uvidíme. K Vám se již asi nebudu moci podívat, myslím však, že na tom nezáleží, však se ještě uvidíme.“

68 Kajpr, Adolf. Řeholní řády a kongregace. *Posel Božského Srdce Páně* 1937, roč. 3, č. 10, s. 205, 207.

69 Srov. Kam se odebrali letos naši mladí lidé na studie? *Žprávy z Československé provincie Tovaryšstva Ježíšova* 1930, č. 1, s. 27: „Filosofii studují: v Eegenhovenu v Belgii Kajpr Adolf a Štefík Isidor.“ Kde jsou naši na studiích? *Žprávy z Československé provincie Tovaryšstva Ježíšova* 1931, s. 2–3: 2: „V Belgii v Eegenhovenu (Lovaň): Pitrun, Bernard, Renner Oskar, Richter Edmund v 3. roce; Kajpr Adolf v 2. roce; Juránek Frant. v 1. roce filosof.“ *Catalogus provinciae Českoslovachiae Societatis Iesu anni MCMXXXI*. Pragae: Typis propriis, 1931, s. 25; *Catalogus provinciae Českoslovachiae Societatis Iesu anni MCMXXXII*. Pragae: Typis propriis, 1932, s. 28; ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, úřední řádový záznam; ABS, a. č. V-2844 MV 1, Zápis o výpovědi obviněného – Adolf Kajpr (16. 3. 1950): viz příloha [106]; NA, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna,

(etika obecná), Georges Delannoie SJ (logika, kritika, obecná metafyzika), Jozef De Munter SJ (antická a středověká filosofie), Valère Fallon SJ (etika speciální a sociální ekonomie), Auguste Grégoire SJ (kosmologie, theodicea, astronomie a matematika), Henri Thielemans SJ (racionální psychologie, pedagogika).⁷⁰ Nejvíce mu imponoval Joseph Maréchal SJ (experimentální psychologie, moderní a současná filosofická literatura), jehož teorie implicitního poznání Boha v každém poznání jsoucího se projevila v Kajprově tvorbě; také podle dochovaných svědectví byl „čistokrevný marešalián“.⁷¹ Mezinárodní prostředí mu umožnilo poznat i další význačné osobnosti. Mezi nimi stojí na předním místě profesor dogmatické teologie na místním řádovém teologátu Pierre Charles SJ⁷² a Jean-Baptiste Janssens SJ, pozdější generální představený Tovaryšstva Ježíšova.⁷³

---

k. 1501, sign. K 669/60, m.o. 1921–30: šetření Okresního úřadu v Rakovníku v prosinci 1930 o pobytu Kajpra (odjel na filosofická studia do Belgie); ATJ, f. Adolf Kajpr 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefůvi Kajprovi (18.–19. 9. 1930): „Dostali jsme se šťastně do Belgie a jsme zde v Antverpách na výstavě pořádané na oslavu 100leté samostatnosti Belgie. Až dosud se mi zde líbí až na nedostatek znalosti francouzštiny.“ Pohled (27. 8. 1931): „Přijměte ode mne srdečný pozdrav z Bruselu. Jsem tady na vyslanectví v záležitostech pasu. Začínáme prázdniny teprve 29. t.m., trvají pak až do 1. října. Posledně jste se mne ptali, nepůjdeme-li do Paříže na výstavu. Je to trochu daleko, my tak velké výlety neděláme. Loni v Antverpách to bylo něco jiného, bylo to zde v Belgii a Belgie, jak víte, není příliš veliká.“ Pohled (9. 7. 1932): „Zde nic nového – perioda zkoušek. Já skončím 14. července a 16. července budu, jak doufám, v Praze, asi u sv. Ignáce.“

70 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Zrnka z Kajprový mlýnice* (verze III), s. 12, jehož údaje byly prověřeny a opraveny s pomocí *Catalogus Provinciae Belgicae Societatis Iesu ineunte anno MCMXXXI*. Bruxellis: Ex Typographia Provinciae Belgicae, 1931, s. 31–34; *Catalogus Provinciae Belgicae Societatis Iesu ineunte anno MCMXXXII*. Bruxellis: Ex Typographia Provinciae Belgicae, 1932, s. 20–24; *Ephemerides Collegii Eegenhovensis S. I. Sancti Ioannis Berchmans in annum scholasticum 1930–1931*. Lovanii: H. Bomans, [1931]; *Ephemerides Collegii Maximi Lovaniensis S. J. Sancti Ioannis Berchmans in annum scholasticum 1931–1932*. Lovanii: H. Bomans, [1932]; *Ephemerides Collegii Philosophici Eegenhovensis et Collegii Theologici Lovaniensis S. Ioannis Berchmans in annum scholasticum 1932–1933*. Lovanii: H. Bomans, [1933].

71 Armbruster, Ludvík. *Tokijské květy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 315; srov. Ondok, Josef Petr. *Muklowský Vatikán*. Brno: CDK, 2005, s. 74–75, 96; Josef P. Ondok v ATJ, f. Adolf Kajpr 5., *Jezuita Adolf Kajpr (1902–1959)* atd.: viz přílohy [172]–[177].

72 Kajpr si oblíbil knihu *La prière de toutes les heures*, z níž přinesl dvě ukázky: Charles, Pierre. [To, čeho se člověk]. *Katolík: list pro kulturu a život z víry* (dále jen *Katolík*) 1947, 19. 10., roč. 10, č. 42, s. 1; Ohlžeti se nazpět. *Katolík* 1947, 9. 11., roč. 10, č. 45, s. 3. Další překlady se objevily v listu *Posel Božského Srdce Páně*.

73 Srov. Kajpr, Adolf. Nový generál Jesuitů. *Katolík* 1946, 28. 9., roč. 9, č. 19, s. 6: „V r. 1931 byl P. Janssens rektorem jezuitského theologického učiliště v Lovani. Pisatel těchto řádků tam tehdy studoval na učilišti filosofickém v Eegenhovenu, lovaňském to předměstí. Dvakrát nebo třikrát za rok se konal fotbalový zápas mezi lovaňskými theology a eegenhovenskými filosofy. Zápas zahajoval ‚výkopem‘ jednou rektor lovaňský a po druhé eegenhovenský. Při jednom takovém ‚výkopu‘ jsem se tedy po prvé setkal s nyníjším nástupcem sv. Ignáce.“

Tříleté studium dokázal Kajpr absolvovat ve dvou letech – po prvním ročníku postoupil rovnou do posledního – a zakončil je 14. června 1932 soubornou zkouškou, opět s vynikajícím prospěchem.⁷⁴ Ihned poté se vrátil na prázdniny do Čech.⁷⁵

Studium teologie

Pravděpodobně s ohledem na jeho věk představení rozhodli, že nebude konat obvyklé magisterium (roční či dvouletou pastorační praxi, během níž scholastik získává zkušenosti s jezuitskými díly a může zhodnotit svá dřívější rozhodnutí). Místo toho se hned po prázdninách přesunul do rakouského Innsbrucku.⁷⁶

Od 4. října 1932 do 4. července 1936 tam pobýval v mezinárodní jezuitské koleji (Collegium Maximum Nostrorum Oenipontanum) a studoval přítom na teologické fakultě innsbrucké univerzity, jež byla svěřena na profesorům z Tovaryšstva Ježíšova. Práce této třetí generace členů fakulty neměly tak výrazný apologetický, defenzivní rozměr, jako tomu

74 Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 8., e-mail Patricie Quaghebeur Vojtěchu Novotnému (21. 1. 2016): v katalogu belgické jezuitské provincie je záznam o tom, že v roce 1931 studoval v Eegenhovu první ročník filosofie, roku 1932 pak třetí ročník filosofie.

75 Osobní vzpomínky na tuto Kajprovu životní etapu přináší jeho spolužák: ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovy mlýnice* (verze III), s. 12–13: viz příloha [6]. Srov. ATJ, Diarium 1929–1936: „16. 6. [1932] h. 10 advenerunt Belgii, Lovanio, FF. Pitrun et Kaifr [sic]. [...] 21. 6. fr. Kajpr et Fr. Pitrun abierunt. [...] 1. 8. Fr. Kajpr profecturus Velehradium.“

76 Srov. Kde sídlí naši klerici na studiích. *Zprávy z Československé provincie Tovaryšstva Ježíšova* 1932, s. 3: „V Rakousku na universitě v Innsbrucku studují theologii: P. Hampel Adolf, Vlk František, Zelený Norbert, Bayer František, Bittner Josef, Kajpr Adolf, Kraus Vojtěch, Rabušic Jakub, Forster Karel, Bartoš Vojt.“ Osobní zprávy. *Zprávy z Československé provincie Tovaryšstva Ježíšova* 1935, s. 7: „Studují tam [v Innsbrucku] bohosloví ve 4. roce: PP. Baar, Bartoš, Bittner, Kajpr, Val. Zavadský, Fr. Kraus [...].“ *Catalogus provinciae Českoslovakiae Societatis Iesu anni MCMXXXIII*. Praeae: Typis propriis, 1933, s. 30; *Catalogus provinciae Českoslovakiae Societatis Iesu anni MCMXXXIV*. Praeae: Typis propriis, 1934, s. 31; *Catalogus provinciae Českoslovakiae Societatis Iesu anni MCMXXXV*. Praeae: Typis propriis, 1935, s. 30; *Catalogus provinciae Českoslovakiae Societatis Iesu anni MCMXXXVI*. Praeae: Typis propriis, 1936, s. 24; ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, úřední řádový záznam. Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (13. 4. 1933): „Posílám Vám partii z ‚nejkrásnějšího alpského města‘. Zdejší hory jsou dosud pokryty sněhem, v údolí je však už dávno pěkné, teplé jaro. Jinak zde není nic zvláště nového. Stále stejný, dosti jednostranný život přípravy pro život.“ Pohled (16. 3. 1936): „Odpusťte, že víc nepíši, mám teď mnoho práce, připravuji zase jednu zkoušku, již poslední zde v teologii. V prvních dnech července budu hotov, dá-li Pán Bůh, a pak se vrátím do vlasti, kde se, doufám, zase uvidíme. Co budu potom dělat ještě určitě nevím.“ Viz dále pohled (9. 4. 1936, 14. 8. 1933, 22. 4. 1935, 12. 8. 1933?).

bylo v minulosti, a obracely se výrazněji k Písmu, liturgii a patristice.⁷⁷ Mezi profesory byli: Emil Dorsch SJ (fundamentální teologie), Urban Holzmeister SJ (exegeze Nového zákona), Joseph Linder SJ (exegeze Starého zákona a orientální jazyky), Franz Mitzka SJ (vyšší kurz dogmatické teologie), Joseph Müller SJ (vyšší kurz dogmatické teologie), Franz Pangerl SJ (dějiny církve, dogmatu a křesťanského umění), Florian Schlagenhafen SJ (fundamentální teologie), Albert Schmitt SJ (morální a pastorální teologie), Arthur Schönneger SJ (kanonické právo), Johannes Stufler SJ (vyšší kurz dogmatické teologie).⁷⁸ Za zvláště významné lze považovat Kajprovo setkání s Josefem Andreasem Jungmannem SJ, od roku 1930 mimořádným a od roku 1934 řádným profesorem pastorální teologie, katechetiky a liturgiky, později světově proslulým liturgem.⁷⁹ V prostředí jezuitské komunity poznal Kajpr i řadu dalších vynikajících osobností, mezi nimiž nechyběl ani Hugo Rahner SJ či Alois Gatterer SJ.

Pobyt v Innsbrucku umožnil Kajprovi také výjezd do Švýcarska, kde se o prázdninách roku 1933 zúčastnil dne katolické mládeže.⁸⁰

Vedle teologie utvářelo Kajprovo smýšlení i to, že byl v průběhu svých studií v Rakousku svědkem toho, jak kancléř Engelbert Dollfuss, stoupenec autoritativního stavovského státu, jenž se inspiroval italským fašismem a hledal výraznou oporu v katolické církvi, roku 1933 rozpustil parlament a prosadil zákaz politických stran s výjimkou Vlastenecké fronty. Zblízka Kajpr roku 1934 sledoval tzv. rakouskou občanskou válku,

77 Lakner, Franz. Die dogmatische Theologie in Innsbruck. *Zeitschrift für katholische Theologie* 1958, roč. 80, č. 1, s. 101–141, zde 134–141; Coreth, Emerich. Das Jesuitenkolleg Innsbruck: Grundzüge seiner Geschichte. *Zeitschrift für katholische Theologie* 1991, roč. 113, č. 2/3, s. 140–213, zde 161–190; Rahner, Hugo. Die Geschichte eines Jahrhunderts: Zum Jubiläum der Theologischen Fakultät der Universität Innsbruck 1857–1957. *Zeitschrift für katholische Theologie* 1957 (1958), roč. 80, č. 1, s. 1–65, zde 58–63; Die Professoren und Dozenten der Theologischen Fakultät. *Ibid.*, s. 226–234.

78 ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, kopie z Universitätsarchiv Innsbruck, katalog studentů – Theologische Fakultät, záznamy o studiu od zimního semestru 1932–1933 do letního semestru 1936. *Ibid.* 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovny mlýnice* (verze III), s. 15, jehož údaje byly prověřeny a opraveny s pomocí *Catalogus Provinciae Austriae Societatis Jesu anni MCMXXXIII*. Viennae: Typis Juliani Lichtner, 1933, s. 15–20; *Catalogus Provinciae Austriae Societatis Jesu anni MCMXXXIV*. Viennae: Typis Juliani Lichtner, 1934, s. 15–20; *Catalogus Provinciae Austriae Societatis Jesu anni MCMXXXV*. Viennae: Typis Juliani Lichtner, 1935; *Catalogus Provinciae Austriae Societatis Jesu anni MCMXXXVI*. Viennae: Typis Juliani Lichtner, 1936, s. 15–20.

79 Novotný, Vojtěch. Adolf Kajpr SJ – služebník Slova. In: Kajpr, Adolf. *Ministerium verbi: kázání o mši svaté, o posledních věcech člověka a o rozličných aspektech víry*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 16–17.

80 Kajpr, Adolf. Švýcarská mládež holduje Kristu Králi. *Dorost: časopis katolické mládeže* 1933, 5. 10., roč. 15, č. 18, s. 220.

zatýkání komunistů, nacistů a sociálních demokratů i pokus rakouských a německých nacistů o puč, při němž Dollfuss podlehl atentátu a v různých oblastech Rakouska se po několik dní bojovalo, s mnoha padlými a zraněnými.⁸¹ V roce 1936 se do vlády dostali nacisté a veřejné mínění se začalo přiklánět k hitlerovskému Německu. Celý tento proces završil v březnu 1938 tzv. Anschluss.

Kněžské svěcení

Ještě v průběhu studií přijal Kajpr v Innsbrucku, v kostele Nejsvětější Trojice, z rukou salcburského pomocného biskupa Johanneše Baptista Filzera vyšší svěcení: 21. července 1935 podjáhenské, 25. července jáhenské a 26. července kněžské.⁸² Primiční obrázky přinášely výklad o tom, jaký je smysl mše svaté. Novokněz tím doložil, že se od prvních okamžiků svého působení věnuje službě slova – že se k věřícím obrací jako hlasatel a učitel víry, který vychází z toho, že v mešní oběti je přítomněno vše, co Trojjediný koná skrze Ježíše Krista pro spásu lidí. Tento důraz byl u Kajpra trvalý, stejně jako jeho přesvědčení, že ze způsobu, jímž věřící prožívají mši svatou, vyrůstá obnova duchovního a společenského života.⁸³ Dalším jeho trvalým přesvědčením se stalo to, že „být opravdovým

81 Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (s. d. [září 1934]): „Přijměte ode mne srdečný pozdrav a tuto podobenku, která vás snad bude zajímat, protože je to snad první, na které mne vidíte v církevním úboru. Je to scéna z velkých slavností, které se zde konaly v prvních dnech září. Byl při nich president republiky a členové vlády. Při části věnované památce padlých, zvláště Dollfussovi, byl také biskup a my jsme tvořili jeho družinu. Jinak je zde nyní klid. My se chystáme po deštivých prázdninách do třetího roku theologie, který, dá-li Pán Bůh, skončí naším vysvěcením na kněze. Pak se snad shledáme. Těším se již nyní na shledanou a ještě jednou Vás všechny zdravím, Váš Adolfi.“

82 ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, úřední řádový záznam; *ibid.*, kopie z Weihebuch Feldkirch 14. 9. 1920 – 17. 7. 1938 a z Korrespondenz zur Erteilung der Cura-Instrumente 1935 (poskytl Diözesanarchiv Innsbruck); *ibid.*, latinský dekret o kněžském svěcení (26. 7. 1935); SOA v Praze, f. Matriky, Žebrák 23 – Kniha narozených, s. 465 (vlozeno): potvrzení rektora jezuitské koleje v Innsbrucku o subdiakonátu; Poslední zprávy. *Zprávy z Bubenče z Arcibiskupského gymnasia a semináře 1934–1935*, roč. 12, č. 3–4, s. 61.

83 ATJ, f. Adolf Kajpr 6.2, primiční obrázky: „Lidstvo má jediný pramen života ve spojení s Bohem. Toto spojení, hříchem přervané, obnovil Bůh ve svém Synu, Ježíši Kristu. V něm splývá lidství s božstvím v jednu osobu. Ježíš dokonil spojení lidstva s Bohem svou obětí na Kalvárii, obětí, kterou opakuje při mši svaté. Nás všechny pak zve, abychom se v této oběti sdužovali kolem něho, abychom skrze ni i my našli spojení s Otcem a v tomto spojení život a štěstí. Toť smysl mše sv.“ Pro kontext srov. Novotný, Vojtěch. Adolf Kajpr SJ – služebník Slova, s. 16nn.

knězem znamená být s Kristem přibít na kříži a dát se tam dobrovolně přibíti a dobrovolně tam setrvati“.⁸⁴

Primice

Dne 29. července se Kajpr vrátil do Prahy, aby tu o dva dny později, 31. července, o svátku sv. Ignáce, slavil v kostele, který je tomuto řádovému zakladateli zasvěcen, primiční mši svatou za asistence svého někdejšího novicmistra Josefa Lepky SJ a Ferdinanda Nesrovnala SJ. Kazatelem byl Václav Feřt SJ. Večer byly v kostele za předsednictví novokněze slaveny nešpory.⁸⁵ Další primici slavil 4. srpna v kostele Všech svatých v Bratronicích, opět s kázáním Václava Feřta SJ.⁸⁶ O několik dní později, 8. srpna, navštívil příbuzné ve Slaném a v neděli 11. srpna celebroval v kostele sv. Petra a Pavla v Unhošti.⁸⁷ Druhou polovinu srpna strávil v rezidenci u sv. Ignáce a na Svatém Hostýně.⁸⁸

Závěr studia

Na podzim roku 1935 se Kajpr vrátil do Innsbrucku, aby tu absolvoval čtvrtý rok teologických studií. Ukončil ho 4. července 1936, když složil závěrečnou zkoušku se třemi eminenter; tento tzv. examen ad gradum byl předpokladem pro to, aby případně ve svůj čas složil v Tovaryšstvu

⁸⁴ Kajpr, Adolf. Za kněžstvo katolické. *Posel Božského Srdce Páně* 1939, roč. 5, č. 3, s. 54.

⁸⁵ ATJ, Diarium 1929–1936: „29. 7. [1935] advenit primiciant P. Kaiper. [...] 31. 7. Festum S. P. N. Ignatii; hora 10 primitiae P. Kajpr, concinnatus est P. Feřt; assistentibus P. P. Nesrovnal, Lepka; vesperae cum assistentia P. Kajpr Lepka, Stejskal.“ ATJ, Diarium Collegii Pragensis a die 1934- [Bubeneč]: „31. Jul 35 P. Feřt contionem habuit in Ia missa P. Kajpr, quam celebravit in ecclesia S. Ignatii.“

⁸⁶ ATJ, Diarium 1929–1936: „3. 8. abiit P. Kaipr ad celebrandas primitias domi. [...] 9. 8. P. Kajpr rediit ex Bratronic, ubi celebravit I. missam.“ ATJ, Diarium Collegii Pragensis a die 1934- [Bubeneč] ad 4. 8. Událost zaznamenal dobový tisk. Srov. Z mlynářského tovaryše knězem. *Národní politika* 1935, 16. 8., roč. 53, č. 224, s. 2: „V Bratronicích měli v minulých dnech primiční slavnost zajímavou osobou novosvěcence. Byl jím P. Adolf Kajpr T.J., jenž vystudoval teprve po vyučení mlynářským tovaryšem.“ Primice. *Čech: politický týdeník katolický* 1935, 3. 8., roč. 60, č. 31, s. 4: „Dne 4. srpna bude se konati v Bratronicích primiční slavnost dp. Adolfa Kajpra T.J., který studoval na kněze teprve po vyučení mlynářským tovaryšem a po odbytí pres. vojenské služby zásluhou svého strýce a tety. Ve svém dětství ztratil oba rodiče.“

⁸⁷ ATJ, Diarium 1929–1936 ad 11. 8.; ATJ, f. Adolf Kajpr 6.2, primiční obrázek ze Slaného.

⁸⁸ ATJ, Diarium 1929–1936 ad 25. 8., 26. 8.

čtvrtý slib.⁸⁹ Pojetí teologie, které si odtud odnášel, se zrcadlí v jeho soudobých slovech:

„Leckdo snad ani neví, čím se vlastně bohovědci zabývají. Studují Písmo svaté, Knihu knih, snaží se je vždy lépe a hlouběji proniknouti, čerpají z něho pravdy o Bohu, o svatých tajemstvích Božího života, o velkých činech, které pro nás Bůh, vtělený Bůh, vykonal. Bohovědec má tyto pravdy hájit proti nevěřícím [...]. Obhajoba zjevených pravd není jediným, ba ani hlavním úkolem bohovědce. Má především ukazovati věřícím pravdy víry v jejich nekonečné kráse a bohatství, ukázati, jak se tyto pravdy podivuhodně snoubí v ladnou jednotu s nejhlubšími tužbami lidského srdce, jakou důstojnost a nepřemožitelnou duchovní sílu z nich i nejprostší křesťan může načerpati. Tak pracoval v bohovědě hlavně německý theolog Scheeben, jenž má bohudíky stále více a více výmluvných následovníků. A věru je třeba nadšených bohovědců, kteří by s apoštolskou výmluvností dovedli ukázati moderním lidem v učení křesťanském všechny krásy tam se skrývající, kteří by, tak jako kdysi sv. Pavel, dovedli i rozum dnešního člověka přivést do spasitelného zajetí Kristova. Bylo by to jistě zajetí čestnější, nekonečně čestnější než různá tyranství, v nichž dnešní lidstvo úpí.“⁹⁰

Jakkoli prosté tyto věty jsou, přece v nich lze tušit zásadní, dále rozvíjenou inspiraci, ke které Kajpr během studií dospěl. Charakterizuje ji distance od defenzivního rázu teologie a příklon k takovému výkladu Písma, jehož konečným cílem je to, aby teolog s pomocí svého vždy hlubšího poznání Boha a díla, které Bůh koná skrze Ježíše Krista, přiváděl lidi své doby k vědomí, jak celý jejich život souvisí s tímto božským a christocentrickým základem a jak je jím projasňována jejich každodennost. Teologie je završena v kérygmatu.

Zmínka o Matthiasovi Josephovi Scheebenovi je zřejmě především odkazem na jeho slavnou knihu *Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade* (1862) a odrazem skutečnosti, že v roce 1935 bylo připomínáno sté výročí jeho narození, při němž jeho dílo došlo vysokého ocenění, a to i z úst papeže Pia XI. O hlubší Kajprově inspiraci Scheebenem však nelze

89 ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, dokument Universität Innsbruck – theologische Fakultät, Absolutorium (20. 7. 1936); úřední řádový záznam.

90 Kajpr, Adolf. Vědečtí pracovníci. *Posel Božského Srdce Páně: měsíčník pro šíření úcty k B. Srdci Páně, orgán Apoštolátu modlitby a Sdružení smírných obětí* 1936, roč. 2, č. 9, s. 194–195.

hovořit.⁹¹ Spíše je třeba zmínit souvislost s již zmíněným innsbruckým teologem Jungmannem, který ještě předtím, než získal věhlas na poli liturgie, vydal roku 1936 pojednání *Die Frohbotschaft und unsere Glaubensverkündigung*, jež kladlo základy tzv. kérygmatické teologie. Kajpr se s ním stihl seznámit ještě před koncem svých studií.⁹²

Nelze ho spojovat s kérygmatickou teologií jako takovou, natož pak s jejím dalším vývojem: poznal a osvojil si jenom její první podněty.⁹³ Odpovídá jí však jeho celoživotní přesvědčení, že tajemství víry nejsou souborem obecně platných pouček, nýbrž projevem živoucího Ježíše Krista, v němž trojosobní Bůh projasňuje celý lidský (tj. i společenský) život ve všech jeho polohách a ve všech jeho konkrétních situacích. Církev proto musí hledat i hlásat celou pravdu a zprostředkovávat hluboké a nezkrácené poznání Božího kralování – ovšem tak, že přitom vždy ukáže, že je tato pravda dobrem lidského života, jemuž dává autentickou plnost, zatímco její nerespektování člověku (a společnosti) škodí.⁹⁴

Třetí probace

Kajprův pobyt v Praze, který následoval po ukončení studií (od 9. července do 18. září bydlel v jezuitské koleji v Praze-Bubenči), měl přechodný ráz,⁹⁵ neboť představení rozhodli, že má dokončit svou formaci tím, že absolvuje tzv. třetí probaci – dobu, během níž má jezuita scelit své zkušenosti se spiritualitou řádu, jejímž studiu se věnuje, prožije opět třicetidenní exercicie a prohloubí svůj vztah k Tovaryšstvu.

Kajpr ji strávil od 21. září 1936 (oficiálně od 21. července) ve městě Paray-le-Monial ve střední Francii.⁹⁶ Z podnětu sv. Markéty Marie Ala-

91 Vollert, Cyril. Matthias Joseph Scheeben and the Revival of Theology. *Theological Studies* 1945, roč. 6, č. 4, s. 453–488, zde 453–455.

92 Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 3., Poznámky ze studia dogmatiky, *Die Frohbotschaft* – modrý sešit nadepsaný De Deo uno – Jungmann, který obsahuje zápisky z přednášek dogmatiky a výpisky z knihy Jungmann, Josef Andreas. *Die Frohbotschaft und unsere Glaubensverkündigung*. Regensburg: Pustet, 1936 (Kajpr si výpisky pořídil navzdory tomu, že byla kniha dána velmi rychle na index a stažena z prodeje).

93 Neufeld, Karl H. Theologiegeschichte zur Innsbrucker „Verkündigungstheologie“. *Zeitschrift für katholische Theologie* 1993, roč. 115, č. 1, s. 13–26.

94 Novotný, Vojtěch. Adolf Kajpr SJ – služebník Slova, s. 16–17.

95 Srov. ATJ, Diarium Collegii Pragensis a die 1934- [Bubeneč]: „9. Julius 1936 P. Kajpr advenit Oeniponte ad cohabitandum per longus tempus. [...] 18. September 1936 P. Kajpr in 3. prob. abiturus nobis valedixit.“

96 NA, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna, k. 5054, sign. K 1427/3, m.o. 1941–50: žádost o cestovní pas, vyhotoven 14. 9. 1936; prodloužení platnosti: účel cesty studijní od

coque vzrostla na tomto místě od 17. století úcta k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, kterou si jezuité osvojili. Právě proto tu také byl zřízen mezinárodní dům, v němž v daném roce pobývalo na probaci spolu s představenými a instruktorem třicet dva jezuitů z různých evropských provincií.⁹⁷ Součástí formace byl rovněž týden v Paříži věnovaný studiu sociálních otázek.⁹⁸ Intermezem byl tzv. probační experiment v únoru a březnu 1937, během něhož se Kajpr vrátil do Prahy, aby tu mimo jiné přednášel vyšší Mariánské družině v Arcibiskupském gymnáziu v Praze-Bubenci na téma „Čím je kněz v mystickém těle Kristově a jak se jako mariánští sodalové máte na kněžství připravovat“.⁹⁹

Probační rok skončil 21. července 1937.¹⁰⁰ V jeho závěru ještě Kajpr navštívil Toulouse, kde se zajímal o organizaci duchovní správy, a mariánské poutní místo Lourdy.¹⁰¹ Hranice vlasti překročil na konci července s vyhlídkou, že bude opět pobývat u Sv. Ignáce v Praze. Duchovní význam tohoto roku naznačil Václav Feřt SJ, privilegovaný svědek Kajprovy životní pouti, slovy: „Svou třetí probaci, která zanechala v jeho duchovním životě tak hluboké stopy, konal v Paray-le-Monial. Tam si ho Božské Srdce Kristovo vybralo za svou obět, tam se naučil znát sladké tajemství Kristova kříže. Oheň, kterým se rozhořelo jeho srdce, neuhasl už nikdy. Strávil ho úplně na obětním oltáři.“¹⁰²

---

14. 9. 1937; prohlášení P. Ondřeje Malzera SJ o přebírání vojenských rozkazů po dobu nepřítomnosti (11. 9. 1936).

⁹⁷ ATJ, f. Adolf Kajpr 8.2, kopie z Archives jésuites (Vanves), dokument Domus Parediensis 1936–1937; ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, úřední řádový záznam; *Catalogus provinciae Českoslovakiae Societatis Iesu anni MCMXXXVII*. Praeae: Typis propriis, 1937, s. 25. Ještě ATJ, f. Adolf Kajpr 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (17. 8. 1936) uvádí: „Co budu dále dělat ještě určitě nevím.“ Pohled (23. 9. 1936) datuje příjezd do Francie 21. 9. a dodává: „Dorazil jsem sem v pondělí. Jsem tu sám Čech, pak dva Poláci, většina ovšem Francouzi. Je to malé francouzské město. Je třeba zase zvykatí na nové prostředí. Na štěstí nebude dlouho trvat.“

⁹⁸ ATJ, f. Adolf Kajpr 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (27. 5. 1937): „Posílám Vám srdečný pozdrav z Paříže. Jsme tu od pondělka a v sobotu se zas vrátíme. Posloucháme tu takový kurs přednášek o moderních otázkách sociálních. Na výstavě jsem nebyl, je ještě nehotová a doufám, že se sem po skončení svého pobytu v Paray-le-Monial, t. j. koncem července, ještě vrátím. [...] Paříž je velkoměsto prvního řádu, ale Praha se s ním může se ctí měřit.“

⁹⁹ ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovy mlýnice* (verze III), s. 16; ibid. 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (11. 2. 1937): „Zasílám Vám srdečný pozdrav z československých hranic. Vracím se zase do Prahy, kde bydlím zase na známém místě „u sv. Ignáce“. [...] Francie mne příliš nenadchla. Vážil jsem si jí víc, pokud jsem ji znal jen z dálky.“

¹⁰⁰ ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, úřední řádový záznam; pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (22. 7. 1937, 23. 7. 1937).

¹⁰¹ Kajpr, Adolf. Od Lurdské jeskyně. *Posel Božského Srdce Páně 1937*, roč. 3, č. 10, s. 210–211.

¹⁰² [Feřt, Václav]. [Všichni se dozvěděli]. *Nuntii Provinciae Bohemiae Societatis Iesu 1960*, únor, č. 50, s. [1–2]; viz příloha [201]. Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pilík, Karel. *Muž z rodu Pavlova*: „Se svým charakteristickým úsměvem rád vyprávěl z této doby příležitostný výrok jednoho z francouzských jezuitů, pronesený snad při rekreaci: „Il faut exagérer, mes Pères, si non, rien

Svatí rostou ve zkažené době

Závěr první životní periody Adolfa Kajpra SJ byl spojen s tímto jeho postojem:

„Svatí rostou ve zkažené době... [...] ‚Ne má, nýbrž Tvá vůle se staň!‘ Kristus Pán podřizuje vůli svou vůli Boží, vůli nejvyšší, vůli vševládne, a učí nás tak poslušnosti, oddanosti, bezvýhradné obětavosti. Poslouchá až k smrti, ba až k smrti kříže. A přece je tato oběť lidské vůle čin nejosobnější, čin tak výlučně a svérázně můj, že jej nikdo, ani Bůh sám, nemůže vykonat za mne. Tento čin je vrcholné rozvinutí nejvlastnějších sil osobnosti. Je to projev bezmezného oddání se společnosti, poněvadž na něm závisí spása a záchrana celého lidstva, a zároveň je to náplň dokonalosti osobní, osobního štěstí. Neboť Spasitel a každý, kdo po něm vyslovuje ono velké ‚Staň se vůle tvá!‘, uzavírá s Otcem nebeským nejněžnější, žádnou cizí mocí rozlučitelné přátelství, z něhož se v lidském srdci rozlévá ona láska, kterou miluje Otec Syna ve věčném společenství nejsvětější Trojice a za niž se modlí Ježíš při poslední večeři: ‚Aby láska, kterou jsi mne miloval, byla i v nich.‘ Tak vypadá křesťanský život ve své hrdinné, klasické kráse. Je to příliš vznešený idealismus, který zajisté nikdy neuskutečníme tak, jak jej uskutečnil Kristus Pán. Nicméně musíme stále k němu směřovat, i když na cestě k němu stokrát, ba i tisíckrát klopýtneme. Je to v našem nejvlastnějším životním zájmu, neboť odříkat si různé věci, vzdávat se přání, nést kříž musíme všichni, ať chceme, nebo ne. Jde jenom o to, máme-li svůj kříž nést s reptáním, s odporem a sami, nebo klidně, možná s radostí a hlavně s pomocí Nejvyššího, jenž slovem své moci vše udržuje a zachovává. Jde o to, máme-li vzdychat pod ranami osudu, naříkat nad špatností světa a nad sebou samými, nebo přijmout svůj život mužně a křesťansky jako místo, na něž nás postavil nejvyšší a nejmoudřejší Vůdce veškerenstva.“¹⁰³

---

ne reste. – Drazí otcové, je nutno přehánět. Jinak si z toho nikdo nic neodnese.‘ Vzpomínal vždy s úsměvem na tuto radu, jemu duchem tak cizí.“

103 [Kajpr, Adolf]. Zrnka z Kajprový mlýnice: úryvek z meditace z r. 1935. *Bulletin Jezuité* 2002, roč. 11, č. 3, s. 10–11.

Veřejné působení

(1937–1941)

Domov u sv. Ignáce

Když se Adolf Kajpr po osmi letech strávených v Belgii, Rakousku a Francii vrátil do vlasti, bylo mu třicet pět let. Představení rozhodli, že zůstane v Praze u Sv. Ignáce. Toto místo se stalo jeho domovem:¹⁰⁴ nikdy už nebyl přemístěn do jiného řádového domu nebo koleje. Jeho život byl od nynějška spojen s komunitou, která přebývala v pražské rezidenci, s přilehlým kostelem, v němž kdysi slavil primici, s farními prostorami i s redakcí periodik, jež sídlila na téže adrese. Z této rezidence jej odvedlo do nacistických koncentračních táborů gestapo. Po návratu složil v kostele sv. Ignáce čtvrtý slavný slib a zde, na rohu Karlova náměstí a Ječné ulice, pokračoval ve svém působení, dokud ho Státní bezpečnost ze zdejší zpovědnice neodvedla do komunistických žalářů. Sem se nakonec vrátily jeho ostatky.

Řeholník

Retrospektivně nejméně nápadným aspektem Kajprova příběhu v letech 1937–1941, tedy mezi jeho příchodem do Prahy a uvězněním nacisty, je jeho život řeholní, který se řídil pravidly a zvyklostmi Tovaryšstva Ježíšova, pokyny provinciála (Josef Vraštil SJ v letech 1933–1937, Bruno Restel SJ v letech 1937–1938, Bohumil Spáčil SJ v letech 1938–1945)

---

104 Srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 2.2, dopis Adolfa Kajpra Václavu Feřtovi (14. 1. 1945): „doma u druhého Svatého Ignáce“.

a představených v pražské rezidenci (František Krus SJ v letech 1933 až 1937, Bohumil Spáčil SJ v letech 1937–1938, Alois Koláček SJ v letech 1938–1942) a interakcí mezi členy zdejší komunity, jejíž složení se v čase měnilo podle potřeb řádu. Strohá mluva řádového katalogu přináší rostoucí počet úloh, které Kajprovi jeho představení svěřili.¹⁰⁵ V komunitě samotné byl rádcem představeného, zpovědníkem, revizorem (censorem) knih napsaných členy provincie, po dobu jednoho roku řídil diskuse o otázkách svědomí, byl prefektem četby u stolu, dával bratřím koadjutorům body k rozjímání, zkoušel uchazeče o vstup do řádu.

Studium sociologie

S vnitřními potřebami Tovaryšstva souvisel i fakt, že se Kajpr ihned po návratu ze zahraničí, 13. října 1937, zapsal ke studiu sociologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Provincie chovala smělý plán: v návaznosti na apoštolskou konstituci Pia XI. *Deus scientiarum Dominus* a speciální oprávnění Tovaryšstva zřizovat církevní vysoké školy filozofické a teologické se rozhodla ustavit Institut křesťanské filosofie a sociologie, na němž by byly 1) na univerzitní úrovni studovány všechny hlavní obory scholastické filosofie spolu s vedlejšími obory a pomocnými vědami, 2) uskutečňovány extenze a kurzy filosofie pro širší veřejnost, 3) studovány otázky a problémy sociologie, národohospodářství a sociálního zákonodárství. Prvním krokem měl být Institut filosofie Tovaryšstva Ježíšova v Benešově u Prahy, který byl otevřen v říjnu 1937 pro potřeby řádových scholastiků.¹⁰⁶ Plně uskutečnění těchto plánů překazila válka.

105 *Catalogus provinciae Českoslovakiae Societatis Iesu anni MCMXXXVIII*. Pragae: Typis propriis, 1938, s. 17: „Par. mag. philos., Redact. fol. period. Posel B. Srdce P., Praes. congr. BMV acad., Conf. in t., Cons. dom. an. 1.“ *Catalogus provinciae Bohemiae Societatis Iesu ineunte anno 1939*. Pragae: Typis propriis, 1939, s. 16: „Redact. folii Posel B. Srdce P. et Obrození, Cont. antem., Conf. dom. et in t., Praes. coll. cas., Rev. libr., Cons. an. 2.“ *Catalogus provinciae Bohemiae Societatis Iesu ineunte anno iubilaeo 1940*. Pragae: Typis propriis, 1940, s. 12: „Redact. fol. period. Posel B. Srdce P. et Dorost, Cont. antem., Praes. congr. BMV ludimag., Dir. loc. Apost. Orat., Conf. dom. et in t., Rev. libr., Cons. an. 3.“ *Catalogus provinciae Bohemiae Societatis Iesu ineunte anno 1941*. Pragae: Typis propriis, 1941, s. 13: „Cur. ger. iuv. cath. per Boh., Redact. fol. period. Posel B. Srdce P., Praes. Congrum BMV ludimag., domin ad s. Annam et s. Ignat., Docet philos. in archiep. Semin. maior. Prag., Praef. lect. ad mens., Trad. recoll. sacer., Dir. dioec. et loc. Apost. Orat., Conf. dom. et in t., Expl. punct. med. FF. Coad. per vic., Exam. cand., Rev. libr., Cons. an. 4.“

106 Další krok kupředu. *Zprávy z Československé provincie Tovaryšstva Ježíšova 1937*, č. 15, s. 1–3; Pavlík, Jan. *Budou vás vydávat soudům*. Sv. 1. *Dějiny české provincie T. J. v době komunistického*

Koncem 30. let však kvůli tomu v pražské rezidenci dlelo několik jezuitů, kteří byli vybráni za budoucí profesory a měli se věnovat doplňujícím univerzitním studiím. Mezi nimi i Kajpr, jenž měl vyučovat filosofickou etiku a sociologii. Právě kvůli tomu začal navštěvovat Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy. Mezi profesory byli: Josef Král (praktická filosofie, Masaryk sociolog, Masaryk filosof a sociolog, etika povolání, soustavná sociologie, třísemestrální sociologický seminář), Jan Mukařovský (individuum a umění, thema o umění), Karel Galla (základy sociologie, úvod do sociologie politiky), Antonín Boháč (manželství a rodina), Jan Blahoslav Kozák (filosofie ve středověku, proseminář filosofický), Zdeněk Ullrich (úvod do sociální psychologie), Josef Hendrich (středoškolská didaktika).¹⁰⁷

Provinciál Leopold Škarek SJ si ovšem uvědomoval, že s množstvím aktivit, jimž se Kajpr musí věnovat, je řádné studium neslučitelné. Uvažoval o tom, že ho bude třeba vyslat pro doktorát do Říma nebo na některou jinou zahraniční církevní školu, neboť „pohanská“ pražská univerzita ho nemůže dobře připravit k úkolu, který by měl plnit. Spolu s tím však nastolil i zásadní otázku, zda se má jeho mladší řádový bratr věnovat etice a sociologii, nebo pastoraci (neboť i pro ni je třeba vzdělanějších kněží).¹⁰⁸ Není zřejmé, zda dospěl k rozhodnutí on sám, nebo ho přinesla počínající válka: faktem však je, že Kajpr studia nedokončil a univerzitu opustil v zimním semestru 1938–1939.

útlaku v letech 1950–1990. Praha: Societas, 1995, s. 15–16, 23–24, 47–48; Pitrun, Bernard. *Jadné memento: Životopisný nástin českého provinciála jezuitů Leopolda Škarka SJ (1874–1968).* Olomouc: Aletti, 2008, s. 202–204; ARSI, f. Provinciae Cechoslovakiae 1006 (1934–36), Cechoslov. – 1006 – IX, 36; Stanovy Spolku pro založení a vydržování soukromého institutu věd sociologických a filosofických v Praze (podle Deus sc. Dominus); f. Provinciae Cechoslovakiae 1007 (1937–41), tiskovina Institut věd filosofických a sociologických.

107 AUK, f. Filozofická fakulta UK, katalogy posluchačů FF UK – zimní běh 1937/1938, letní běh 1938, zimní běh 1938/1939, vždy nacionále Adolf Kajpr; ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, seznam přednášek (index lectionum); osvědčení děkana filosofické fakulty University Karlovy o zápisu Adolfa Kajpra ke studiu (15. 1. 1938); ibid. vysvědčení seminární (4. 2. 1938); ibid. 3., Poznámky ze studia sociologie.

108 ARSI, f. Provinciae Cechoslovakiae 1007 (1937–41), Cechoslov. – 1007 – V, 35; Memorandum I: De professoribus ad philosophiam docendam apte praeparandis (Bohumil Spáčil, bez data); Cechoslov. – 1007 – VI, 11; Relatio V. Superioris Residentiae Pragensis, Provinciae Cechoslovakiae, ad A.R.P.N. Generalem (Bohumil Spáčil, 2. 1. 1938): viz příloha [8]. Srov. Cechoslov. – 1007 – VI, 13; Relatio V. Superioris Residentiae Pragensis (Bohumil Spáčil, 21. 7. 1938).

Výuka filosofie

Své spekulativní schopnosti a zaujetí filosofií uplatnil Kajpr i jako učitel. Od února 1939 vyučoval po dobu jednoho semestru křesťanskou etiku v rámci bohovědného oddílu Studia catholica, které roku 1936 zřídil Jan Evangelista Urban OFM proto, aby se zde univerzitním studentům poskytovalo doplňující vzdělání v takových oborech, jimiž by utvářeli svůj „katolický světonázor“.¹⁰⁹

V akademickém roce 1940–1941 pak Kajpr vyučoval křesťanskou filosofii na Arcidiecésním bohosloveckém učilišti pražském, jež bylo zřízeno poté, co byla spolu s vysokými školami uzavřena i Teologická fakulta Univerzity Karlovy: v zimním semestru přednášel logiku, kritiku (zvláště de universalibus) a úvod do ontologie, v letním semestru pokračoval v metafyzice generální (de transcendentalibus, de analogia, de actu et potentia).¹¹⁰ Výuka tehdy probíhala jednak v kněžském semináři v Dejvicích, jednak v koleji Arnošta z Pardubic ve Voršilské ulici v Praze. Na jednom z těchto míst Kajpr přednášel. Vedle toho existovala rovněž pobočka umístěná v učebnách františkánského kláštera na Jungmannově náměstí, v nichž dříve sídlilo Studium catholicum. Jedna vzpomínka spojuje Kajpra i s těmito místy. Připomíná, že na Arcidiecésním bohosloveckém učilišti studovali také řeholníci, mj. i jezuité, a tvrdí, že je Kajpr učil u Panny Marie Sněžné.¹¹¹ Jeho pedagogickou činnost přerušilo 20. března 1941 uvěznění, jež vedlo současně k suspensi z role docenta filosofie.¹¹²

109 *Co není v „Memoriale“: Několik pohledů do činnosti Důstojného Otce*. [Praha]: [s. n.], 1982, s. 32 (samizdat); Studium catholicum. *Národní politika* 1939, 17. 2., roč. 57, č. 48, s. 3: „Ve středu P. Kajpr začne mluvit o křesťanské etice v první přednášce: Nejvyšší ‚proč a k čemu‘.“ Studium Catholicum v Praze. *Vychovatelské listy: časopis posvěcený zájmem křesťanského školství* 1939, č. 4–5, s. 140: „V odboru theologickém vedle dosavadních přednášek prefekta ústavu P. Dr. Jana Ev. Urbana o mystériích Boha, Krista a světa, které podávají přehled bohovědy v souvislosti a vnitřní jednotě, uvede P. A. Kajpr S.J. posluchače do křesťanské etiky a osvětlí některé její základní obrysy.“

110 AUK, f. Katolická teologická fakulta UK, Poznámky pro ústavní kroniku (ad 20. III. 1941) a Katalog posluchačů 1940–41: seznam přednášek. Srov. Novotný, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 23nn, 411.

111 ATJ, f. Adolf Kajpr 8., rozhovor s bratrem Šimonem Zuskou OFM, s. 31–32. Viz Sadílek, Jakub František. *Studium teologie v české františkánské provincii ve 20. st.: sonda do dějin české teologie* (diplomová práce obhájená na KTF UK). Praha: Univerzita Karlova, 2006, s. 33.

112 NA, Archiv pražského arcibiskupství, Praha (APA IV), čj. 5447/41: jmenování P. Leo Trojka OFM Cap. místo P. Adolfa Kajpra SJ (5. 4. a 9. 4. 1941); čj. 5634/41: suspence Adolfa Kajpra SJ (15. 4. 1941) a korespondence s tím související; NA, f. Předsednictvo ministerské rady,

V dokumentaci, jež se týká kanonické mise pro toto Kajprovo působení, se u jeho jména objevuje akademický titul „PhDr. rom.“.¹¹³ S vysokou pravděpodobností tu jde o titul „doctor romanus“, jímž by zde bylo třeba mínit kanonický titul propůjčený pro potřebu výuky v kněžském semináři řeholními představenými.¹¹⁴ Kajpr ho v jiných souvislostech neužíval.

S těmito Kajprovými rolemi lze spojovat i jediné dva jeho komplexnější filosofické texty, třebaže vyšly později.¹¹⁵

Pastorace

Základem Kajprova kněžského působení byla denní mše svatá. Řádový katalog také zmiňuje jeho pověření rolí pravidelného zpovědníka v rezidenci a v kostele sv. Ignáce, v němž mu byla přidělena stálá zpovědnice označená jeho jménem.¹¹⁶ S tím šlo ruku v ruce i duchovní vedení. Není známo, jakým způsobem se těchto rolí zhostil. Něco však napovídá svědectví, podle něhož Kajpr působil především „osobním stykem s předními katolíky a opravdovými vlastenci buď v klášterní hovorně anebo přímo ve svém pokoji, kam ho někdy ustavičně volali kněží, profesori, novináři, inteligenti různých směrů, kteří k němu chodili na poradu, pohovor, náboženské diskuse a podobně. To bývala jeho klientela a duchovní orientace.“¹¹⁷

---

korespondence úřadu Říšského protektora a Ministerstva školství a národní osvěty o zatčení a suspensi Adolfa Kajpra SJ (15. 4., 18. 4., 12. 5. 1941).

113 NA, Archiv pražského arcibiskupství, Praha (APA IV), čj. 17770/40, 1775/40: žádost P. Antonína Vondráčka, sekretáře učiliště, o kanonické mise (17. 9. 1940) a jmenování (18. 9. 1940); ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, Arcibiskupské bohovědné učiliště – kanonická mise (26. 9. 1940).

114 Srov. can. 1366 § 1 CIC/1917: „Ad magisterii munus in disciplinis philosophicis, theologicis et iuridicis, ii, ceteris paribus, iudicio Episcopi et deputatorum Seminarum, praeferantur, qui laurea doctorali potiti sint in Universitate studiorum vel Facultate a Sancta Sede recognitis, aut, si agatur de religiosis, qui simile testimonium a suis Superioribus maioribus habeant.“ Viz Pejška, Josef. *Ius Canonicum Religiosorum*. Friburgi: Herder & co., 1927, s. 163.

115 Kajpr, Adolf. Cesta našeho poznání: příspěvek k teorii poznání v maréchalovském duchu. In: Altrichter, Michal (ed.). *Miscellanea jesuitica*. Sv. 1. *Odvaha k mezerám*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, s. 24–37; ID. Filosofická mravouka. In: Chudoba, Bohdan (ed.). *Úvod do studia*. Sv. 3. *Filosofie: Co a jak číst pro studium jejích jednotlivých oborů*. Praha: Vyšehrad, 1947, s. 50–60.

116 NA, Archiv pražského arcibiskupství, Praha (APA IV), čj. 484/38: jezuité Praha (jurisdikce, oznámení o úmrtí), 1927–1948, žádost o jurisdikci „ad audiendas confessiones contionandumque“ pro Adolfa Kajpra SJ (11. 1. 1938).

117 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovoy mlýnice* (verze III), s. 30.

Jak je u jezuitského kněze obvyklé, Kajpr často vedl exercicie a duchovní obnovy. Exercicie také sám konal.¹¹⁸

O jeho pastorační horlivosti svědčí poznámka, kterou jako konzultor pražské rezidence adresoval roku 1938 generálnímu představenému Tovaryšstva. Uvedl, že podle jeho mínění by mohla být pastorece v kostele sv. Ignáce rozšířena (mj. o další nedělní kázání v češtině), což by si ovšem žádalo přítomnost vyššího počtu zkušených kněží, kteří by byli s to učinit „trpělivou a stálou prací“ zadost potřebám velkoměsta.¹¹⁹

Kázání

Vpravdě klíčovou rolí Adolfa Kajpra bylo jeho *ministerium verbi*, služba slova, pro kterou byl mimořádně nadán. Vykonával ji jako kazatel a redaktor. První aspekt je znám jen málo,¹²⁰ neboť Kajprova předválečná kázání se nedochovala, s výjimkou toho, které pronesl při závěrečné mši svaté VI. Akademického týdne v říjnu 1938.¹²¹ Musel k němu být vyzván pořadatelem této prestižní akce a čelními představiteli meziválečného katolicismu v českých zemích, Metodějem Habáněm OP a Silvestrem M. Braitem OP.¹²² Z toho lze usuzovat, že jeho věhlas rostl. Dokládá ho

- 118 Několik takových aktivit je doloženo: exercicie pro studenty vyššího Arcibiskupského gymnázia v Praze-Bubenči v září 1937; pro sestry Neposkvrněného Početí v Poutním domě na Hostytýně v říjnu 1937; pro muže v klášteře v Hájků s navazujícími přednáškami Jana Evangelisty Urbana OFM o Katolické akci v květnu 1938; pro muže na Velehradě v září 1939; pro Mariánskou družinu dam u Sv. Ignáce v exercičním domě na Svaté Hoře v červnu 1940; pro Šedé sestry na Žernůvce u Tišnova, dívky ve Svojsčicích a pro Mariánskou družinu dívek v Klatovech, to vše o prázdninách 1940. V roce 1941 byl pověřen, aby dával rekollekcce kněžím. Srov. 35; ATJ, Jednatelská kniha Mariánské družiny dam u sv. Ignáce (razítko F425 S 100), rok 1940; ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprový mlýnice* (verze III), s. 17; ibid. 2.1, pohled Adolfa Kajpra Josefu Kajprovi (9. 9. 1938) – snímek Adolfa Kajpra s exercitanty na Velehradě, retro: „Tady na Velehradě jsem, jak se snad pamatujete, byl před 10 lety v noviciátě. Nyní jsem zde dával duch. přednášky. Toto je fotografie účastníků. Dnes jedu již zase zpět do Prahy.“ Dále pohled (19. 5. 1938) z Hájků, (10. 6. 1938) z Kardašovy Řečice. Srov. např. ATJ, Diarium Collegii Pragensis a die 1934- [Bubeneč]: „20. October 1938 Vespere venit ex residentia P. Kajpr, ut domi nostrae suum octiduum exerc. faceret. [...] 29. October 1938 P. Kajpr finitis exercitiis rediit in residentiam.“ ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprový mlýnice* (verze III), s. 31; 29. 5. – 8. 6. 1939 dovolená na Hostytýně, 27. 10. 1939 Hostytýn, vlastní sedmidenní exercicie.
- 119 ARSI, f. Provinciae Cechoslovakiae 1007 (1937–41), Cechoslov. – 1007 – VII, 16: Litterae Consultoris in Domo Pragensi ad S. Ignatium (Adolf Kajpr, 14. 1. 1938): viz příloha [9].
- 120 Srov. alespoň *Národní politika* 1940, 6. 1., roč. 58, č. 6, ranní vydání, s. 4: zmínka o kázání Kajpra v klášteře bl. Anežky Přemyslovny v neděli 7. ledna 1940.
- 121 Kajpr, Adolf. *Ministerium verbi*, s. 451–454; k dataci a kontextu srov. Novotný, Vojtěch. Adolf Kajpr SJ – služebník Slova, s. 38, pozn. 75.
- 122 Jisté dočasné sblížení z konce 30. let dokládají i články: Kajpr, Adolf. Logos. *Na hlubinu: revue pro vnitřní život* 1939, roč. 14, č. 1, s. 7–9; ID. Dacík R. M. O. P.: Bůh a jeho život. *Posel Božského*

také skutečnost, že byl zahrnut mezi ty přední osobnosti předválečného katolicismu, jimž byly svěřeny duchovní přednášky a promluvy v pravidelném nedělním náboženském vysílání Českého rozhlasu, které organizačně zajišťovala Svatováclavská liga. V době počínající německé okupace tu dvakrát, 14. května a 30. července 1939, promlouval k národu.¹²³ V prvním případě o zázracích Kristových, v druhém o Ježíšově pláči nad Jeruzalémem, který mu byl příležitostí pro povzbuzení k autentickému vlastenectví.¹²⁴ Podle jednoho svědectví si Kajpr „všude získal sympatie svým nenuceným, nepatetickým, a přece procítěným slohem“.¹²⁵

Mariánské družiny

Dalším stěžejním prostředkem péče Tovaryšstva Ježíšova o posvěcení věřících, o jejich výchovu a vzdělávání a také o to, aby se toto vše projevilo v jejich účinném zapojení do apoštolátu, se stala práce s těmi křesťany, kteří se sdružovali do specifických skupin a kladli si přitom před oči příklad Panny Marie a světců (tzv. sodálové). Klíčová úloha tu připadla Mariánským družinám. U Svatého Ignáce vzniklo od konce 19. století osmnáct českých a německých družin mužů a jinochů, paní a dívek, dětí, učitelek, kněží a bohoslovců.¹²⁶ Kajprovi byla nejprve v letech 1937–1938 svěřena Mariánská družina českých akademiků pod ochranou Navštívení Panny Marie a bl. Edmunda Kampiána. Vedle bohoslužeb se sodálové

Srdce Páně 1937, roč. 3, č. 10, 3. s. obálky; ID. P. Dr. S. Braitto: Sv. Filip Neri. *Posel Božského Srdce Páně* 1937, roč. 3, č. 12, 3. s. obálky.

- 123 Kajpr, Adolf. *Ministerium verbi*, s. 350–355 a 380–383; ANM, f. Svatováclavská liga (1927–1948), k. 10, i.č. 74, duchovní přednášky v rozhlasu, dokumenty Kajpr, Adolf. *O zázracích Kristových* (14. 5. 1939) a *Na evangelium 9. neděle po sv. Duchu* (30. 7. 1940); ATJ, f. Adolf Kajpr 8., strojopisy obou citovaných promluv (kopie z ANM). Archiv Českého rozhlasu nechová žádnou zvukovou nahrávku.
- 124 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovny mlýnice* (verze III), s. 19: „[...] míval P. Kajpr promluvy v pražském katolickém rozhlasu k veřejnosti celého národa, aby obyvatelstvo povzbuzoval a potěšoval pravdami sv. náboženství; mluvil ‚z osudného tlaku chvíle‘, abych užil slova Šaldova, z bolestného žáru kněžské, pavlovské lásky k národu“. Pitrun stejně jako Mádr, Oto. Kněz – redaktor – vězeň. *Teologické texty* (samizdat) 1985, č. 10, s. 47–48 mlyně hovoří o „sérii duchovních přednášek v rozhlasu (1938)“.
- 125 Heidler, Alexander. Na památku umučeného kněze a novináře Adolfa Kajpra, s. 258: viz příloha [198].
- 126 Česková, Lenka – Novotný, Vojtěch. Pastorače pražských jezuitů. *Bulletin Jezuitů* 2016, roč. 25, č. 3, s. 13–16; *Sborník mariánských družin ve vlastech slovanských*. V Praze: Mariánská družina mužů a jinochů u sv. Ignáce v Praze, 1907; Škarek, Leopold. *Pod praporem Královny nebes: dějiny, zřízení a pobožnosti Mariánských družin*. 9. vyd. V Praze: knihtiskárna Propaganda, 1938; Tomagová, Hana. Mariánské družiny při kostele sv. Ignáce v Praze. *Staletá Praha* 2015, s. 141–156.

týdně setkávali k jednání, které bylo uvedeno přednáškou „veledůstojného pana ředitele“ o základech křesťanství nebo o liturgických svátcích. Příležitostně se také věnoval Mariánské družině paní a dívek pod názvem Matky Boží Bolestné a sv. Terezie Ježíškovy a přednášel v informačním kursu pro pracovníky v mužských Mariánských družinách v Družinském sále u Sv. Ignáce. V roce 1940–1941 se staral o Mariánskou družinu učitelů pod ochranou Neposkvrněného Početí Panny Marie a bl. Anežky České. Ve stejné době také soustavněji pečoval o Mariánskou družinu paní a dívek.¹²⁷

Sdružení katolické mládeže

Další oblast Kajprova působení představovala spolupráce se Sdružením katolické mládeže (SKM). To vzniklo roku 1918 proto, aby se stalo sjednocujícím prostředkem pastorační péče o mládež v českých zemích. Od téhož roku vydávalo měsíčník *Dorost*. Od roku 1927 byli generálními duchovními rádci sdružení jezuité, za nichž našlo SKM sídlo nedaleko Karlova náměstí, v ulici Vyšehradská 26, kde také sídlila administrace periodika. Od února 1939 se místo Františka Kruse SJ stal generálním duchovním rádcem Alois Koláček SJ, který byl současně od roku 1938 superiorem pražské rezidence. Snad i proto mu od stejného okamžiku stál po boku Adolf Kajpr.¹²⁸ Jeho úkolem byla péče o tisk sdružení, jmenovitě o *Dorost*, a právě jeho prostřednictvím také o katolickou mládež v Protektorátu Čechy a Morava.¹²⁹ V květnu 1939 se stal *Dorost* také listem Sdružení katolické omladiny na Moravě; od toho okamžiku obě

127 ATJ, Jednatelská kniha Mariánské družiny akademiků; *ibid.*, Kronika Mariánské družiny paní a dívek u sv. Ignáce v Praze II.; *ibid.*, Jednatelská kniha Mariánské družiny dam u sv. Ignáce; ATJ, f. Adolf Kajpr 3., Věstník akademické družiny za listopad, prosinec 1937, leden a únor 1938; *ibid.*, text Adolfa Kajpra O bl. Anežce a Kajpr, Adolf. Věvec k oslavě našich patronů. *Informace o církvi* (samizdat) 1987, č. 7, s. 1–2. Viz také *ibid.* 1.6, program informačního kurzu pro pracovníky v mužských Mariánských družinách (3. 11. 1938), na němž měl Kajpr přednášet spolu s Janem Evangelistou Urbanem OFM, Alfrédem Fuchsem a Václavem Feřtem SJ.

128 Mařan, Ctirad. Vítejme nového vůdce. *Dorost: časopis mládeže Katolické akce* (dále jen *Dorost*) 1939, 19. 2., roč. 21, č. 8, s. 63: „Dnes chceme na tomto místě uvítat nového duchovního rádce P. Aloise Koláčka S.J. a jeho spolupracovníka na poli tisku P. Adolfa Kajpra S.J. [...] Pokud se týče P. Kajpra, je to muž bystrého pohledu a vynikajícího vzdělání. Na svých studiích v zahraničí poznal katolickou mládež v různých zemích, poznal i její moderní propagační prostředky. Snad právě proto má tak velké pochopení pro to, co je české a co je škodlivý import.“

129 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Pitrun, Bernard. *Žrnka z Kajprovy mlýnice* (verze III), s. 33 uvádí, že 24. 9. 1939 na valné hromadě SKM, které předsedal Koláček, podal Kajpr redakční zprávu s otevřeným rozbohem přítomné situace a s pronikavým vhladem do budoucnosti; končil: „Co vám říkám, platí všem: Bděte!“ (Mk 13, 37). Srov. program XXII. zemské valné hromady v *Dorost*

organizace úzce spolupracovaly. V říjnu 1939 se dohodly na způsobu volnější spolupráce také s Mladým Národním souručenstvím, jež bylo tehdy ještě vnímáno jako prostředek pasivní rezistence proti okupaci.¹³⁰

Poté co byl v březnu 1940 *Dorost* zastaven a Koláček zatčen, stal se generálním duchovním rádcem Sdružení katolické mládeže Kajpr. Okamžitě zahájil vydávání listu *Nové směry*, který měl být poutem jednoty SKM. S ohledem na válečné poměry a také v souladu se svým bytostným nastavením kladl Kajpr důraz na „náboženskou náplň“ činnosti SKM: poutě, exercicie, duchovní dny, eucharistické hnutí.¹³¹ Zasadil se také o 3. vydání knížky modliteb pro mládež, do níž nově vložil stručný výklad mše svaté.¹³² Funkci generálního duchovního rádce Kajpr vykonával až do svého vlastního zatčení 20. března 1941. Po něm byla činnost sdružení postupně omezována, až bylo nakonec 6. března 1943 zastaveno výnosem velitele policie v Protektorátu Čechy a Morava s tím, že jeho činnost neprospívá veřejnému zájmu. Několik jeho pracovníků a duchovních, kteří s ním byli spojeni, bylo vězněno.¹³³

Tiskový apoštolát

Nejširší dosah měla a nejtrvalejší stopu zanechala Kajprova aktivita na poli tiskovém, tzv. tiskový apoštolát, který byl nedílnou součástí jeho služby slova. Je zřejmé, že si byli jeho představení dobře vědomi nadání, které Kajpr pro redaktorskou činnost měl, a jeho spisovatelských schopností. Proto mu v rychlém sledu svěřili čtyři periodika, kterým se měl věnovat jako jejich vedoucí redaktor a klíčový autor. Nebyly to listy nijak výrazné a neměly teologické či kulturní ambice srovnatelné např. s časopisy *Na hlubinu: revue pro vnitřní život* či *Řád: revue pro kulturu*

1939, 10. 9., roč. 21, č. 37, s. 413 a *Dorost* 1939, 17. 9., roč. 21, č. 38, s. 425. Článek XXII. zemská valná hromada SKM. *Dorost* 1939, 1. 10., roč. 21, č. 40, s. 447 jeho vystoupení nezmiňuje.

¹³⁰ Mladé Národní souručenství a katolická mládež českomoravská. *Dorost* 1939, 15. 10., roč. 21, č. 42, s. 467.

¹³¹ 23. zemská valná hromada SKM. *Nové směry* 1940, 25. 10., roč. 11, č. 9, s. 172.

¹³² *Jedno potřebné: knížka modliteb pro katolickou mládež*. 3. vydání. V Praze: Vydalo Sdružení katolické mládeže v Čechách v Praze II, Vyšehradská 26, 1940. Text „Na okraj třetího vydání“ Ferdinanda Nesrovnala SJ je z 19. června, text „Ještě slovo na okraj třetího vydání“ Adolfa Kajpra je z 27. července, imprimatur z 1. srpna 1940. Srov. Novotný, Vojtěch. Adolf Kajpr SJ – služebník Slova, s. 17–18.

¹³³ 16. května 1918–1948. *Dorost* 1948, roč. 26, č. 10, s. 114a-b; Vajs, Václav. Od 1918 do 1945. *Dorost* 1945, 8. 9., roč. 23, č. 1, s. 2; *Mladý katolík: organizační příručka Sdružení katolické mládeže v Československu*. Sestavil Adolf Pelikán S.J. V Praze: Sdružení katolické mládeže v Č.S.R., 1930.

a život apod.; dva byly určeny mládeži. Kajpr nehledal výjimečné fórum. Chopil se listů, které mu rád svěřil, a vnesl do nich nový život.¹³⁴ Z textů je patrné, jak rychle se rozvinula pronikavost jeho úsudku i formulační schopnosti. Řečeno lakonickými slovy provinciála Bohumila Spáčila SJ: „Časopisy [...] jsou redigovány dobře a čtenářům se líbí.“¹³⁵

Posel Božského Srdce Páně

Necháme-li stranou Kajprovo ohlédnutí za noviciátem z roku 1929, pak platí, že svoji publikační činnost započal v průběhu teologického studia a třetí probace. Před říjnem 1937 jde o čtrnáct textů v různých časopisech, především v periodiku *Posel Božského Srdce Páně: měsíčník pro šíření úcty k B. Srdci Páně, orgán Apoštolátu modlitby a Sdružení smírných obětí*. Ten vznikl roku 1935 v návaznosti na časopis *Škola Božského Srdce Páně*, který od roku 1867 vydávali rajhradští benediktini, a také po vzoru *Le Messenger du Coeur de Jésus: Bulletin mensuel de l'Apostolat de la prière*, který od roku 1861 vydávali francouzští jezuité a který měl sedmdesát národních redakcí. List měl přispívat k poznání Ježíše Krista a šířit úctu k jeho Srdci. Současně měl být tiskovým nástrojem mezinárodního sdružení Apoštolát modlitby a jako takový měl „vykládat veliké úmysly církve svaté, probouzet horlivost ke konání tohoto apoštolátu a rozšířit jej po našem národě“.¹³⁶

Po návratu z třetí probace, od 1. října 1937, převzal Kajpr od Františka Kubička SJ roli vedoucího redaktora tohoto měsíčníku. Smysl této své práce vyjádřil v redakčním textu:

„Prohlubovat poznání Krista Pána a jeho díla, ukazovat, kolik síly se tají v jeho milosti a kypřit svatým nadšením naše srdce, aby se touto milostí dala zachvátit a zapálit, ukazovat neustále na Srdce Ježíšovo jako na Ohnisko

134 Heidler, Alexander. Na památku umučeného kněze a novináře Adolfa Kajpra, s. 258: „Každý časopis, který mu byl svěřen, rychle ožil.“ Viz příloha [198].

135 ARSI, f. Provinciae Cechoslovakiae 1007 (1937–41), Cechoslov. – 1007 – IX, 19: Elenchus visitationis in Residentia Pragensi ad siti Ignatii (Bohumil Spáčil, 26. 3. – 1. 4. 1939): „Folia periodica Posel (Nuntius ss. Cordis), Ve službách Královny (pro Congr. marianis) et Dorost (pro Assoc. iuventutis cath.) bene rediguntur et lectoribus placent.“

136 [Co chce „Posel Božského Srdce Páně“]. *Posel Božského Srdce Páně* 1935, roč. 1, č. 1, s. 1–2; Apoštolát modlitby. Ibid., s. 8–11; Jubileum Poslů B. S. P. a P. Jindřich Ramière. Ibid., s. 46–47; Průkopníci úcty k B. Srdci Páně u nás. *Posel Božského Srdce Páně* 1935, roč. 1, č. 2, s. 22–23; Apoštolát modlitby. *Posel Božského Srdce Páně* 1935, roč. 1, č. 3, s. 57–58; ARSI, f. Provinciae Cechoslovakiae 1006 (1934–36), Cechoslov. – 1006 – I, 32, 33, 37: korespondence Josefa Vraštila s generálním představeným Tovaryšstva o vydávaných časopisech.

lásky, jež musí zůstat vzorem vši naší činnosti, připomínat jeho: Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, dnes, kdy mnozí katolíci sní o tom, jak tvrdou mocí udělat zase z lidí křesťany, toť úkol a cíl našeho časopisu, toť úkol Apoštolátu modlitby. Nedovedu si představit cíle vznesenějšího, užitečnějšího a potřebnějšího. [...] Oslavíme tím Srdce Ježíšovo a přispějeme k časnému i věčnému blahu svému, svých drahých a celého našeho těžce zkoušeného a namnoze v nejistotách tápajícího národa.“¹³⁷

Kajpr tu opakuje jinými slovy to, jak v Innsbrucku porozuměl úkolu teologa. Nejde však o stanovisko nečasové: Kristus sám a síla jeho milosti má být představován lidem konkrétní doby. V citovaném textu to dochází výrazu v poznámce, že důraz na Ježíšovu lásku je zapotřebí „dnes, kdy mnozí katolíci sní o tom, jak tvrdou mocí udělat zase z lidí křesťany“. Za těmito slovy lze tušit narážku na radikální a příkře vyjadřované názory některých katolíků na první a zejména druhou republiku.¹³⁸ Kajpr o těchto otázkách přemýšlel ještě i po válce.¹³⁹ Již v roce 1938 se však snažil předkládat na stránkách svého skromného periodika odlišnou podobu katolictví.

Záhy se při tom projevil charakteristický rys jeho pojetí redaktorské práce: skutečnost, že nemalou část článků psal sám a spoluautorům poskytoval kritickou zpětnou vazbu.¹⁴⁰ Svě texty vždy nesignoval (zvláště od podzimu 1938 takových anonymních textů, v nichž lze tušit jeho myšlení a vyjadřování, výrazně přibýlo) a někdy je psal za celou redakci, takže není možné určit přesný rozsah jeho spisovatelské činnosti. Takřka pravidelně se ujímal příspěvků do rubriky „Měsíční úmysl“, v níž komentoval papežem vyhlášené téma, za něž se mají katolíci v tom kterém měsíci modlit (tzv. Apoštolát modlitby, který mu byl od

137 Redakce [Kajpr, Adolf]. Na sklonku roku... *Posel Božského Srdce Páně* 1938, roč. 4, č. 12, s. 225–226, zde 226.

138 Srov. Putna, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech 1918–1945*. Praha: Torst, 1998, s. 581–592; Med, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938–1939)*. Praha: Academia, 2010; ID. Španělská občanská válka: neuralgický bod literárního života. *Česká literatura* 2006, roč. 54, č. 6, s. 1–18; ID. Problematika antisemitismu a česká kultura. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas philosophica – Moravia* 2007, č. 5, s. 47–56; Šebek, Jaroslav. *Mezi křížem a národem: politické prostředí sudetoněmeckého katolicismu v meziválečném Československu*. Brno: CDK, 2006; ID. Encyklika Quadragesimo anno, její recepce a vliv na katolické prostředí v českých zemích ve třicátých letech. *Soudobé dějiny* 2001, roč. 8, č. 2–3, s. 365–383; ID. Katolicismus a autoritativní hnutí meziválečného období. In: Kubiček, Tomáš – Wiendl, Jan. *Víra a výraz*. Brno: Host, 2005, s. 161–173; Balík, Stanislav. Čeští katolíci intelektuálové a nedemokratické režimy. In: Kubiček, Tomáš – Wiendl, Jan. *Víra a výraz*, s. 174–188.

139 Kajpr, Adolf. Obnova a co s ní souvisí. *Katolík* 1946, 20. 1., roč. 9, č. 2, s. 2.

140 ATJ, f. Adolf Kajpr 5., Formánek, Jan. *Moje vzpomínka na zesnulého O. Adolfa Kajpra T.J.*; ibid., Kolář, Petr – Dušek, Rudolf. *Přepis pořadu ČRo 3 – Vltava „Proroci a služebníci“*, 26. 10. 2000: viz přílohy [81], [86].

roku 1940 oficiálně svěřen na diecézní úrovni).¹⁴¹ Vedle toho psal i řadu článků, v nichž vykládal křesťanskou víru a komentoval soudobé dění. Od listopadu 1940 vzrostlo zapojení Františka X. Juránka SJ, který psal většinu příspěvků – jistě proto, že Kajpr začal v téže době vyučovat filosofii na Arcidiecézním bohosloveckém učilišti. Policejní ředitelství zastavilo list výnosem ze 7. února 1941; téhož dne byly v pražské rezidenci zabaveny všechny jeho zbývající výtisky. Stalo se tak měsíc před Kajpro-
vým zatčením.¹⁴² Po válce již časopis obnoven nebyl.

Obrození

V roce 1939 se Kajpr stal po Františku Krusovi SJ redaktorem měsíčníku *Obrození: list pro šíření exercičního a eucharistického hnutí v ČSR*, který tehdy vycházel čtvrtým rokem. Sám do něj – až na jednu výjimku – nepřispíval a jeho vliv z něj není patrný. Zřejmě tedy setrval pouze v roli osoby formálně zodpovědné. Od počátku roku 1940 na toto jeho místo nastoupil Václav Feřt SJ a na konci roku provincie rozhodla, že bude vydávání listu pro nedostatečný počet čtenářů zastaveno.¹⁴³

Dorost

V únoru 1939 se Kajpr stal po boku Aloise Kolářka SJ, generálního duchovního rádce, duchovním rádcem Sdružení katolické mládeže.

141 Srov. např. jeho korespondenci s P. Františkem Kalousem CSsR, v níž jako diecézní ředitel dne 22. 3. 1940 zřídil pobočku Apoštolátu modlitby ve Staré Boleslavi. NA, Archiv pražského arcibiskupství, Praha (APA IV), kniha Apoštolát modlitby 1940–1950, neuspořádané.

142 Uvedené informace vycházejí z přímé excerpcce periodika. Dále NA, f. Jesuitica, k. 226, složka A4, dopis České provincie Tovaryšstva Ježíšova Policejnímu ředitelství v Praze o zřízení periodika k 1. 1. 1935 (21. 11. 1934), dopis Policejního ředitelství v Praze České provincii Tovaryšstva Ježíšova v téže věci (23. 11. 1934), dopis Policejního ředitelství v Praze České provincii Tovaryšstva Ježíšova o zákazu vydávání periodika (7. 2. 1941), zápis o věcech zabavených (7. 2. 1941); SOA v Olomouci, f. Okresní úřad Litovel – Presidiální spisy 1938–1945, k. 65, inv. č. 1928, oběžník z 19. 2. 1941 – zastavení vydávání periodického tiskopisu „Posel Božského Srdce Páně“; Pasák, Tomáš. *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939–1945*. Praha: Univerzita Karlova, 1980, s. 270, č. 1218. – Jezuité se po válce pokusili obnovit vydávání *Posla Božského Srdce Páně*, Ministerstvo informací to však odmítlo. Srov. NA, f. Jesuitica, k. 226, složka A4.

143 Uvedené informace vycházejí z přímé excerpcce periodika. Dále NA, f. Jesuitica, k. 226, složka A4, dopisy České provincie Tovaryšstva Ježíšova Policejnímu ředitelství v Praze o zřízení periodika (23. 11. 1934), změně vedoucího redaktora (12. 12. 1939) a zastavení vydávání listu (28. 12. 1940), dopis Policejního ředitelství v Praze České provincii Tovaryšstva Ježíšova v téže věci (8. 2. 1941).

Byla mu svěřena péče o oficiální tiskovinu sdružení, *Dorost*.¹⁴⁴ List nepřímou navazoval na stejnojmenné periodikum, které vydávalo Sdružení české mládeže křesťansko-sociální s ústředím v Hradci Králové – jedné z organizací, jež předcházely SKM.¹⁴⁵ Nový *Dorost* vycházel od září 1918 jako měsíčník, od roku 1920 ve čtrnáctidenním rytmu a od ledna 1939 v rytmu týdenním. Od 12. února 1939 se po Františku Krusovi SJ stal jeho vedoucím redaktorem Koláček. Od 9. dubna je po jeho boku veden Kajpr jako redaktor, který do listu přispěl řadou článků, ne vždy signovaných.¹⁴⁶ Jejich nejbližším spolupracovníkem byl Václav Hašek, od ledna 1938 zemský tajemník SKM a současně také odpovědný redaktor *Dorostu*.¹⁴⁷ Již delší dobu se na přípravě listu horlivě podílel Bohumil Boček SJ, autor bojovně vlasteneckých článků, kreseb a fotomontáží.¹⁴⁸ V květnu 1939 se *Dorost* začal obracet také ke Sdružení katolické omladiny na Moravě, neboť se s ním sloučil tamní list *Naše omladina*. Jeho dosavadní brněnská redakce nadále zajišťovala část příspěvků a distribuce *Dorostu – Naší Omladiny*, který neopomínal svoji dvojdomost připomínat. V únoru 1940 byla vyhlášena soutěž o nové jméno týdeníku, který však byl brzy poté zastaven. Nutno dodat, že periodikum četli i ti, kdo k SKM a SKO nepatřili. Dosah Kajprovy činnosti se rozšířil na celý Protektorát Čechy a Morava.

144 Uvedené informace vycházejí z přímé excerpce periodika. Hlavní titul na první stránce obálky zní: *Dorost*. Podtitul na téže stránce se často měnil: *věstník české mládeže pro vzdělání, zábavu a poučení* (1918–1920), *věstník české mládeže pro vzdělání a zábavu* (1923–1925), *věstník české katolické mládeže pro vzdělání a zábavu* (1926–1927), *věstník Sdružení české katolické mládeže pro vzdělání a zábavu* (1928), *věstník katolické mládeže pro vzdělání a zábavu* (1929–1930), *časopis katolické mládeže* (1931–1939). S číslem z 15. 9. 1939 podtitul na první stránce obálky mizí, avšak od počátku roku 1939 do března 1940 se v tiráži na poslední straně obálky objevil podtitul *časopis mládeže Katolické akce*. Titul *Dorost* byl navíc v tiráži na poslední straně obálky v březnu 1939 změněn na *Naše Omladina*, od července na *Dorost – Naše Omladina* (1939–1940). V obnoveném vydání z 8. 9. 1945 stojí na první stránce obálky titul *Dorost* a do podtitulu vložil Kajpr slova *časopis duchovního života katolické mládeže* (1945–1946). Ta potom František Mikulášek SJ změnil na *časopis katolické mládeže* (1947) a *časopis pro katolickou mládež* (1948).

145 *Dorost: ústřední list Sdružení české mládeže křesťansko-sociální* (1910–1915).

146 Zprávy z našich domů. *Zprávy české provincie Tovaryšstva Ježíšova* 1939, s. 20–21, zde 20: „S.K.M. (Sdružení katolické mládeže) dostalo v R. P. Koláčkoví nového gener. duchovního rádce. Tomu se podařilo sjednotit sesterskou Omladinu po jeden prapor. Organ *Dorost* vychází týdně za řízné redakce P. Kajpra a získává nové přízně mezi mládeží, která je na něj hrda.“ Viz též Varhaut, Stanislav. *František Krus: apoštol pražské periferie*. Praha: Stanislav Varhaut, 2017, s. 85nn.

147 Hašek, Stanislav. Václav Hašek – vlastenec a československý politický vězeň. *Národní osvobození* 2013, č. 22, s. 7.

148 Flosman, Martin. Jezuité v uniformách. In: *České, slovenské a československé dějiny 20. století IX*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2014, s. 43–58; Plachý, Jiří. *Filozofové v battledressch*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2010, s. 80–83; Pejs, Oldřich. Vojenská duchovní v čs. armádě ve Velké Británii (1940–1943). *Vojenská história* 2003, roč. 7, č. 3, s. 37–53.

Způsob, jímž byl list veden, vyvolal nevoli okupačních orgánů, které tisk bedlivě sledovaly.¹⁴⁹ Poprvé se to projevilo v souvislosti s *Dorostem* č. 45 z 5. listopadu 1939. Na jeho titulní straně se objevila odvážná fotomontáž. V horní části se tyčí hora Kalvárie, z níž vycházejí paprsky světla, jimiž je projasňována okolní tma; vedle ní je nápis „skála života“. Spodní část obrázku definují slova „v temnotách zla a smrti“. Ty jsou opsány výjevem z řecké mytologie: silák Herkules drží na řetěze tříhlavého psího netvora jménem Kerberos, který uzavíral zemřelým cestu z podsvětí k lepšímu životu a nyní byl poražen. Jedna ze psích hlav má v tlamě hákový kříž. V popředí stojí kříž u cesty. Pod obrázkem stojí slova, jimiž je objasněno, že „křesťanům a duším v očištění otevřela věčný život Kristova smrt na Kalvarii“, jež je nadějí „pro nás pro všechny, kteří se zmitáme ve sluzi pozemského bytí“. Autor fotomontáže, Bohumil Boček SJ, tak při příležitosti liturgické připomínky všech věrných zemřelých (dušičky) spojil starokřesťanskou interpretaci mýtického výjevu (Ukřižovaný Kristus sestoupil do říše smrti, porazil ďábla, který jí vládl, a otevřel z ní duším spravedlivých, jež tu byly vězněny, cestu k životu) s dobovou realitou (nacismus jako moc zla a smrti).¹⁵⁰

V témže čísle se v rubrice Hovorna, kterou spravoval B. B. – Bohumil Boček SJ – objevila noticka: „Rajhrad: Škoda řečí o tom, Vlajka už přestala být nebezpečím. Rys prohrál, ale to není všechno; hlavní osobu třeba hledat výš.“ Redakce tak poskytla blíže neznámému čtenáři odpověď, jímž vyjádřila svůj názor na soudobý vliv kolaborantské organizace Vlajka a jejího předsedy, Jana Rysa-Rozsévače.¹⁵¹

149 Pro širší souvislosti srov. Končelík, Jakub. Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava. In: Foret, Martin – Lapčík, Marek – Orság, Petr (ed.). *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, s. 295–311.

150 Srov. *Dorost* 1939, 5. 11., roč. 21, č. 45, 1. strana obálky. Nacisté tento význam přesně nepochopili. V jejich vnímání se jednalo prostě o „brutálního Germána“ s pekelným psem, který měl v tlamě nakreslený hakenkreuz, přičemž tuto kresbu vyhodnotili jako „velmi urážlivou pro německý lid“. Srov. NA, f. Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, inv. č. 1771, sign. 109-4/1526, k. 95, dokument Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD – Provinz Böhmen des Jesuitenordens, reichsfeindliche Betätigung seiner Ordensangehörigen (1. 7. 1941): viz příloha [15]. Dále ABS, sign. 305-657-5, Kurt Oberhauser, Die katholische Kirche und ihre gegenstaatliche Tätigkeit in Boehmen nach dem 15. 3. 1939 (2. 12. 1946) a protokol s Kurtem Oberhauserem (29. 1. 1947).

151 Pasák, Tomáš. *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*. Praha: Práh, 1999; Nakonečný, Milan. *Vlajka: k historii a ideologii českého nacionalismu*. Praha: Chvojkoovo nakladatelství, 2001; viz však Baloun, Pavel. Recenze Milan Nakonečný, Český fašismus, Praha: Vodňár, 2006. *Soudobé dějiny* 2010, roč. 17, č. 1–2, s. 194–204; Hála, Vlastimil. Proměny „divokého idealismu“: Dějiny Vlajky v pojetí Milana Nakonečného. *Soudobé dějiny* 2001, roč. 17, č. 2–3, s. 416–421.

Nedosti na tom: na titulní straně *Dorostu* č. 46/1939 z 12. listopadu 1939 byla další Bočkova fotomontáž, na níž je vyobrazen Kristus v Getsemanech, který je, jak upřesňuje nápis pod obrázkem, týrán hříšníky všech dob a jehož mají čtenáři (stejně jako anděl útěchy v evangeliích) těšit věrností církvi, pokáním a smírnými obětmi. V nohách Kristových jsou tito hříšníci zastoupeni jedinou stylizovanou lidskou či spíše ďábelskou hlavou, v níž lze tušit rysy Adolfa Hitlera.¹⁵²

První střet s gestapem

Bočkovy fotomontáže ani jeho zpochybnění Vlajky nemohly vlajkařům uniknout.¹⁵³ O *Dorostu* bylo informováno gestapo, které texty a vyobrazení hodnotilo jako „urážlivé pro německý lid“ a „nepřátelské proti Říši“.¹⁵⁴ Z rozkazu říšského protektora proto 14. listopadu 1939 vtrhlo do

¹⁵² Srov. *Dorost* 1939, 12. 11., roč. 21, č. 46, 1. strana obálky. K tomu VÚA, f. Dotazníky o národním odboji (II. řada), Václav Hašek; ATJ, f. Defuncti K (1) – Koláček Alois, místopřisežné prohlášení (16. 1. 1968).

¹⁵³ VÚA, f. Sb 255 – podklady k vyznamenáním: kartotéka vyznamenaných, osvědčení podle zákona 255/46 Sb., čj. 11838/VHÚ 1967, Alois Koláček: Rys-Rozsévač v časopise *Vlajka: měsíčník pro národní a světovou kulturu* upozorňoval na protinacistické skrývačky v publikovaných obrázcích a skrytý smysl textu (rešerše v periodiku nevedla k nalezení textu, který by odpovídal tomuto Koláčkovu tvrzení). Viz ale NA, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor Praha, členská evidence – Václav Hašek: opis dopisu Františka Janoty administraci časopisu *Dorost* (8. 11. 1939): člen Vlajky reaguje kriticky na poznámku v Hovorně a ruší předplatné.

¹⁵⁴ Pro informace o událostech mezi listopadem 1939 a březnem 1940 srov. ATJ, f. Adolf Kajpr 8.4: NA, f. Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, inv. č. 1771, sign. 109-4/1526, k. 95, dokument Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD – Provinz Böhmen des Jesuitenordens, reichsfeindliche Betätigung seiner Ordensangehörigen (1. 7. 1941); NA, fond Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, inv. č. 636, sign. 109-4/384, k. 32, dokument Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD – Festnahme von Geistlichen (8. 7. 1941); NA, f. Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, sign. 114-9/48, k. 37: Sicherheitsdienst RF SS, SD-Leitabschnitt Prag – Monatsbericht: Die politische Entwicklung im Protektorat Böhmen und Mähren (15. 3. – 30. 4. 1940), s. 23; ABS, sign. 305-657-5, Kurt Oberhauser, Die katholische Kirche und ihre gegenstaatliche Tätigkeit in Boehmen nach dem 15. 3. 1939 (2. 12. 1946) a protokol s Kurtem Oberhauserem (29. 1. 1947); ATJ, f. Defuncti K (1) – Koláček Alois, místopřisežné prohlášení (16. 1. 1968); VÚA, f. Sb 255 – podklady k vyznamenáním: kartotéka vyznamenaných, osvědčení podle zákona 255/46 Sb., čj. 11838/VHÚ 1967, Alois Koláček; VÚA, f. Dotazníky o národním odboji (II. řada), Václav Hašek; NA, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor Praha, členská evidence – Václav Hašek; VÚA, sbírka kvalifikačních listin důstojníků, Bohumil Boček; VÚA, f. Sb 255 – podklady k vyznamenáním: kartotéka vyznamenaných, osvědčení podle zákona 255/46 Sb., čj. 11838/VHÚ 1967, Bohumil Boček; VÚA, f. Sb 255 – kartotéka vyznamenaných, podklady k vyznamenáním, Adolf Kajpr; VÚA, f. Dotazníky o národním odboji (II. řada), Adolf Kajpr; Náš spoluredaktor v uniformě západní armády. *Dorost* 1945, 8. 9., roč. 23, č. 1, s. 4.

rezidence v Ječné 2 a do administrace ve Vyšehradské 26. Byly tu konfiskovány rukopisy a jiné materiály, zvláště dosud neprodané výtisky č. 45, jehož prodej a distribuce byly zakázány.¹⁵⁵ „Z toho důvodu byl na podzim 1939 Kajpr vyšetřován gestapem, varován a bylo mu přislíbováno, že bude mít mnohé výhody, když bude povolný.“¹⁵⁶ Při této příležitosti Kajpr přišel poprvé do styku s Kurtem Oberhauserem, Untersturmführerem SS a vrchním kriminálním tajemníkem pražského gestapa, kde měl na starosti oddělení pro židovské, církevní a zednářské záležitosti. V Petschkově paláci, v němž sídlila hlavní protektorátní úřadovna gestapa, byl počátkem roku 1940 třikrát vyslýchán také Boček, který tehdy krátkodobě zastupoval Kajpra.¹⁵⁷ Dne 2. ledna 1940 byla redakci udělena gestapem policejní výstraha. Koláček „dostal nařizeno, aby se postaral o to, že se v budoucnu od podobných fotomontáží upustí“.¹⁵⁸

Na počátku roku 1940 následovala další prohlídka redakce a další varování. *Dorost* byl pro výstrahu dočasně zastaven: po č. 7/1940 z 11. února vyšlo č. 8/1940 až 25. února. V té souvislosti byli vedoucí redaktor Koláček a odpovědný redaktor Hašek předvoláni na tiskový úřad říšského protektora, kde je vedoucí tohoto úřadu Wolfgang Wolfram von Wolmar žádal o to, aby vedli Sdružení katolické mládeže ke spolupráci s Říší a nevystupovali proti ní v tisku přímo ani dvojsmyslnými články. Sliboval jim přitom i různé výhody jak pro SKM, tak i osobní – Haškovi bylo kupříkladu nabízeno dobře placené místo a pěkný byt po židech.¹⁵⁹

155 Jeden pramen mylně uvádí, že byl list říšským protektorem zakázán. Srov. ABS, sign. 305-657-5, Kurt Oberhauser, Die katholische Kirche und ihre gegenstaatliche Tätigkeit in Boehmen nach dem 15. 3. 1939 (2. 12. 1946) a protokol s Kurtem Oberhauserem (29. 1. 1947).

156 VÚA, f. Sb 255 – kartotéka vyznamenaných, podklady k vyznamenaním, Adolf Kajpr, vložka č. 2 a vložka č. 6 k návrhu na udělení čs. vyznamenaní, navrhovatelé Bedřich Hoffmann a Jan Merell (24. 6. 1947).

157 VÚA, f. Sbírka kvalifikačních listin důstojníků, Bohumil Boček.

158 ABS, sign. 305-657-5, Kurt Oberhauser, Die katholische Kirche und ihre gegenstaatliche Tätigkeit in Boehmen nach dem 15. 3. 1939 (2. 12. 1946).

159 VÚA, f. Dotazníky o národním odboji (II. řada), Václav Hašek; ATJ, f. Defuncti K (1) – Koláček Alois, místopřísežné prohlášení (16. 1. 1968). – Dokumenty nehovoří o tom, že by byl předvolán také Kajpr. Je však nápadná shoda s již citovaným údajem, podle něhož „byl na podzim 1939 vyšetřován gestapem, varován a bylo mu přislíbováno, že bude mít mnohé výhody, když bude povolný“. Srov. VÚA, f. Sb 255 – kartotéka vyznamenaných, podklady k vyznamenaním, Adolf Kajpr, vložka č. 2 a vložka č. 6 k návrhu na udělení čs. vyznamenaní, navrhovatelé Bedřich Hoffmann a Jan Merell (24. 6. 1947).

Odboj

To vše bylo velmi riskantní a nepříjemné. Koláčkovi, Bočkovi a Kajprovi ovšem hrozilo doslova smrtelné nebezpečí, pokud by se bylo gestapo dozvědělo vše, co se v pražské rezidenci odehrává. Poválečné dokumenty hovoří o tom, že tu Koláček založil „odbojovou skupinu“ a že „vedl a řídil odboj katolické mládeže i kněžstva proti nacistické okupaci“. Těmito pojmy je opsána činnost Koláčka a jeho blízkých spolupracovníků, mezi nimiž nechyběl ani Václav Hašek: sbírky na podporu zatčených a šíření letáků a dalších tiskovin s vlasteneckým a protifašistickým zaměřením mezi kněžstvo a mládež na církevních shromážděních.

Jmenovitě je třeba zmínit skutečnost, že byla v jezuitském scholastikátu v Benešově přeložena a v několika tisících exemplářů vytištěna první encyklika Pia XII. *Summi Pontificatus* (20. 10. 1939), v níž zazněl papežův protest proti válce, jejíž kořeny hledal v antikřesťanství, přičemž zdůraznil jednotu a rovnost lidí všech národů a ras podle zjevení, odmítl každé výlučné vlastenectví i sekulární a absolutistické pojetí státu a vyslovil lítost nad napadením Polska. Část encykliky, v níž je řeč o jednotě lidské rodiny a o křesťanské lásce k vlasti, byla ostatně publikována v časopise *Dorost*, jistě s vědomím redaktora Kajpra.¹⁶⁰

Vpravdě odbojovým činem pražských jezuitů bylo ukrývání důstojníka československé armády Vladimíra Vávry. Poté co bylo odhaleno jeho zapojení do činnosti Obrany národa v Uherském Hradišti, se tento bratr faráře Vincence Vávry utekl ke Koláčkovi, kterého znal z doby jeho působení na Velehradě. Ten jej ubytoval v rezidenci. O Vávrově přítomnosti vědělo jenom několik osob, zvláště Boček, který zde o něj pečoval a který také zařídil jeho odchod do zahraničí. Vávra odešel 3. prosince 1939 přes Slovensko, Maďarsko a Bělehrad do Francie a odtud později do Velké Británie.¹⁶¹ Není známo, zda Kajpr o jeho přítomnosti věděl. Lze se pouze domnívat, že ho na ni řádoví bratři upozornili: byl přece rádcem superiora Koláčka a právě v době, kdy se Vávra v rezidenci ukryl, byl spolu s dalšími vyšetřován gestapem.

160 Křesťanství – lidstvo – vlast: (Z první encykliky Pia XII.). *Dorost* 1939, 26. 11., roč. 21, č. 48, s. 540–541.

161 Podrobnosti z vyprávění Františka Němce SJ v Dachau zaznamenal jeho tehdejší spoluvězeň Karel Kašák (NA, f. Kašák Karel, k. 61, zápisky z Dachau, říjen 1942 (Říat), 5, 5 retro, 6, 6 retro): viz příloha [10]. Srov. Novotná, Klára. Rodák z obce Tupesy, dlouholetý občan Nezamyslic. *Hvězdička: čtvrtletník obce Nezamyslice* 2012, roč. 16, č. 58, s. 11–12.

Nutno dodat, že Kajpr sám po válce vyloučil, že by byl členem odbojové organizace.¹⁶² Své působení takto nevnímal.

Další střet s gestapem

Právě v souvislosti s těmito událostmi Koláček ustoupil do pozadí a Adolf Kajpr se stal s č. 8/1940 z 25. února 1940 vedoucím redaktorem *Dorostu*. Dolehla na něj plná zodpovědnost před protektorátními úřady. Jejich postoj byl ostatně rozporný: zatímco Ministerstvo školství a národní osvěty doporučilo časopis školám,¹⁶³ redakce byla dále sledována gestapem a vydávání *Dorostu* bylo znemožněno: poslední výtisk nese č. 10/1940 a je datován 10. března.¹⁶⁴ Oficiálně byl list zakázán 2. nebo 4. dubna.¹⁶⁵

V únoru 1940 tomu předcházela simultánní prohlídka rezidence v Praze i kolejí v Bubenči a v Benešově, jejímž důvodem bylo již zmíněné rozmnožení encykliky. Dne 21. března 1940, na Zelený čtvrtek, si pak gestapo přišlo do rezidence pro Aloise Koláčka SJ. Vykonalo přitom u něj další prohlídku, při které byly nalezeny exempláře encykliky, ohlasy anglického rozhlasu a brožurky o spiritismu, které dostal k posouzení od penitentů (měly se vyslovovat ve prospěch oddělení Protektorátu od Říše a odstranění Hitlera).¹⁶⁶ Koláček byl vězněn na Pankráci a v Terezíně. Lidový soud v Drážďanech jej následně osvobodil, ale gestapo ho poslalo do koncentračního tábora v Dachau, kde zůstal do konce války. Za důvod zatčení bylo označeno rozšiřování encykliky a ideové směřování *Dorostu*.¹⁶⁷

162 VÚA, f. Dotazníky o národním odboji (II. řada), Adolf Kajpr.

163 Ministerstvo školství a týd. Dorost-Naše Omladina. *Dorost* 1940, 25. 2., roč. 22, č. 8, s. 90.

164 ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, přihláška člena Svazu českých novinářů: Kajpr píše o tom, že byl *Dorost* „v březnu 1940 zastaven“.

165 NA, f. Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, inv. č. 1771, sign. 109-4/1526, k. 95, dokument Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD – Provinz Böhmen des Jesuitenordens, reichsfeindliche Betätigung seiner Ordensangehörigen (1. 7. 1941); NA, f. Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, inv. č. 636, sign. 109-4/384, k. 32, dokument Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD – Festnahme von Geistlichen (8. 7. 1941); NA, f. Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, sign. 114-9/48, k. 37: Sicherheitsdienst RF SS, SD-Leitabschnitt Prag – Monatsbericht: Die politische Entwicklung im Protektorat Böhmen und Mähren (15. 3. – 30. 4. 1940), s. 23. Pasák, Tomáš. *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939–1945* časopis *Dorost* vůbec neviduje, na s. 238, č. 997 však je *Naše omladina*, zastavená roku 1940.

166 Vedle citovaných archivních pramenů také ABS, sign. 305-693-3 (též 302-1-28 či SOA v Praze, f. Mimořádný lidový soud Praha 1945–1948, sl. Ls 6678/46): Franz Werner Bobe: Můj životopis (25. 8. 1945), s. 51.

167 Vedle výše citovaných archivních pramenů také ATJ, k. Sv. Ignác – rezidence, kostel, kolej, dokument Členi Tovaryšstva Ježíšova zúčastnění na národním odboji; ATJ, f. Defuncti

V den Koláčkova zatčení, 21. března 1940, utekl z Prahy Bohumil Boček SJ. O týden později, 29. března, odešel ve společnosti podplukovníka Vladimíra Příkryla a podporučíka Antonína Hluštíka přes Slovensko do Maďarska, Itálie a potom do Francie a Anglie. Působil jako duchovní československé zahraniční armády, s níž se posléze vrátil do vlasti.¹⁶⁸

Nové směry

Po těchto událostech se stal Kajpr novým generálním duchovním rádcem Sdružení katolické mládeže. Jako takový reagoval na zákaz *Dorostu* tím, že začal vydávat list jiný. Potřebám SKM totiž od roku 1930 sloužil také interní časopis – spíše oběžník – *Nové směry*.¹⁶⁹ Vedoucími redakce byli postupně Josef Beran, František Krus SJ a Alois Koláček SJ. Na konci roku 1939 přestaly *Nové směry* vycházet. Kajpr je však za nastalé situace bez úředního schválení (a s vědomím nebezpečí, které hrozí jemu i jeho spolupracovníkům) v březnu 1940 obnovil a posílal je někdejšími odběratelům *Dorostu*.¹⁷⁰

Jak bylo s prostotou uvedeno na lístku vloženém do prvního čísla, činil to „ve snaze po rozšíření dobrého tisku katolické mládeže“, proto, aby nechybělo tištěné „pojítko staré známé jednoty, staré milé rodiny“, a s úmyslem „nepropagovat nic jiného než křesťanskou jednotu lásky a bratrství, k němuž nás povolal Kristus Pán“. Vedle toho však také Kajpr se zřetelným záměrem čelit dobové propagandě podotkl:

„Každý, kdo je poněkud obeznámen s katolickým životem, ví, jaké úsilí vyvíjejí katolíci opravdu horliví na rozšíření dobrého tisku. Tiskem možno

---

K (1) – Koláček Alois: Pitrun, Bernard. *P. Alois Koláček T. J.*, s. 131–180; Hoffmann, Bedřich. *A kdo vás zabije...: život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech*. IV. vydání. Přerov: Společenské podniky, 1946, s. 333.

168 Vedle výše citovaných archivních pramenů a literatury také NA, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, k. Vzpomínky, Urbánek, Eduard. *Kronika o účasti katolíků organizovaných v Orle, katolickém skautu, studentstvu a jiných katolických organizacích v československém zahraničním boji za osvobození naší vlasti v letech 1939-1945*, inv. č. 3408-25.

169 Uvedené informace vycházejí z přímé excerptce periodika. Až do roku 1939 měl oběžník podtitul *měsíčník pro pracovníky ve skupinách mládeže (SKM) a v dětských besídkách*. Obnovené vydání z let 1940–1941 podtitul nemělo.

170 ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, přihláška člena Svazu českých novinářů. Pasák, Tomáš. *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939–1945* časopis neeviduje. – V tiráži č. 1/1940 až 3/1940 je uvedena datace „duben 1940“.

šířiti záplavu lží a zase jenom tiskem ji lze zadržet, tiskem, na jehož štítě je pravda, tiskem, jehož duší je Evangelium: zvěst radosti a spásy. Vezměte, bratři a sestry, s tímto vědomím do ruky *Nové Směry*. [...] semkněme se kolem nich v jednu opravdovou rodinu, která chce jíti novým a přece prastarým směrem. Směrem Božím, směrem Kristovým, směrem svatého Václava, která chce, jako milovaný Ochránce náš: ‚milovati Boha celým srdcem svým a vše dobré činiti v životě svém‘.¹⁷¹

Časopis začínal s rozsahem sedmi stran, rychle se však rozrostl ke stranám jednadvaceti. Vycházel s měsíční periodicitou. Z počátku se v tiráži uvádělo, že list řídí redakční kroužek, od května byl jeho řízením pověřen Václav Hašek, tajemník SKM. Právě jemu připadl velký díl redakční práce a podobně také Františku X. Juránkovi SJ, který pomáhal Kajprovi – jenž tehdy zastával, jak již bylo objasněno, řadu dalších rolí – i s *Poslem Božského Srdce Páně*. V roli odpovědného redaktora figuroval Jan Sova, místopředseda SKM, jemuž tato funkce náležela do roku 1939. Vůdčí postavení však nacisté posléze právem přiřkli Kajprovi – a on se k němu také přihlásil, když sám sebe označil za vedoucího redaktora.¹⁷²

Výnosem Policejního ředitelství ze 7. února 1941 bylo vydávání *Posla Božského Srdce Páně* zastaveno; stalo se tak bez udání konkrétního důvodu, s odkazem na zákon o mimořádných opatřeních (č. 300/1920 Sb. z. a n.) a návazná vládní nařízení. Všechny zbývající výtisky byly též den zabaveny. Dne 25. března 1941 vyšlo také poslední číslo *Nových směrů*, neboť i tento měsíčník byl rozhodnutím úřadů zastaven. Mělo k tomu dojít na základě udání členů Vlajky, jmenovitě Jiřího Arvéda Smíchovského, spolupracovníka Sicherheitsdienstu.¹⁷³ O pět dní dříve, 20. března 1941, byl Kajpr zatčen.

171 Redakce. Do práce. *Nové směry: měsíčník pro pracovníky ve skupinách mládeže (SKM) a v dětských besídkách* (dále jen *Nové směry*) 1940, roč. 11, č. 1, s. 2. Srov. také Redakce. Slovo o jednotě, sjednocování a „Nových směrech“. *Nové směry* 1940, roč. 11, č. 3, s. 26: „Je jisté, že máme časopisů přespříliš, že nějaké sjednocení v nich nemůže škoditi. Ale právě jde o to, jaké sjednocení. [...] Naše katolická mládež potřebuje svou vlastní tribunu, kde se může vypovídat, kde se může škádlit, kde se může dívat na vše svýma očima, které sice nejsou skrz na skrz jiné než oči starších, ale přece jen jsou to oči mladých, v nichž oheň Ducha chce probleskovat žhavěji.“

172 ATJ, f. Adolf Kajpr 1.1, přihláška člena Svazu českých novinářů.

173 NA, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor Praha, členská evidence – Václav Hašek, Svědecké prohlášení (24. 9. 1946). Dne 2. června 1941 byl gestapem zatčen také Václav Hašek. Byl vyslýchán Kurtem Oberhauserem a viněn z nedovoleného vydávání *Nových směrů* i z toho, že u něj bylo nalezeno větší množství výtisků *Dorostu*, „které byly nepochybně uchovávané za účelem ilegální propagandy“. Z pankrácké věznice byl odvezen do Terezína a odtud do koncentračního tábora Dachau, kde zůstal až do konce války.